

กรอบการพัฒนากิจกรรมเชิงพื้นที่  
ตำบลหลุบ  
อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ ปี ๒๕๖๙

สำนักงานเกษตรอำเภอกาฬสินธุ์  
จังหวัดกาฬสินธุ์

## คำนำ

การจัดทำกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่ตำบลหลุบ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์นี้จัดทำเพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี โดยใช้วิธีการวิเคราะห์จุดอ่อน - จุดแข็ง - โอกาส - ภาวะคุกคาม (SWOT ANALYSIS) ของอำเภอ มุ่งเน้นถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนให้มากที่สุด ซึ่งข้อมูลที่ได้มาจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนโดยผ่านผู้นำชุมชน และหน่วยงานราชการต่าง ๆ ในพื้นที่ การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ผู้จัดทำขอขอบพระคุณผู้นำชุมชน ที่ให้ข้อมูลและร่วมมือเป็นอย่างดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าแผนพัฒนาการเกษตรฉบับนี้จะสามารถทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรในอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ดีขึ้นและยั่งยืนสืบไป

สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองกาฬสินธุ์  
อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์  
กุมภาพันธ์ ๒๕๖๙

## สารบัญ

	หน้า
คำนำ	๒
สารบัญ	๓
สารบัญตาราง	๔
สารบัญภาพ	๕
บทที่ ๑ ข้อมูลสภาพทั่วไป	๘
<u>ข้อมูลด้านกายภาพ</u>	๘
๑. ที่ตั้ง อาณาเขต ขอบเขตการปกครอง	๘
๑.๑ ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่	๘
๑.๒ อาณาเขต	๘
๑.๓ การแบ่งเขตการปกครอง	๘
๒. ลักษณะภูมิประเทศ	๑๐
๒.๑ สภาพพื้นที่ภูเขา ป่าไม้ ที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม	๑๐
๒.๒ สภาพพื้นที่ ความลาดชัน	๑๐
๒.๓ กลุ่มชุดดิน	๑๐
๓. ลักษณะภูมิอากาศ	๑๑
๓.๑ ฤดูกาล	๑๑
๓.๒ ปริมาณน้ำฝนและอุณหภูมิ	๑๒
๔. เส้นทางคมนาคม	๑๒
๔.๑ เส้นทางคมนาคมระหว่างหมู่บ้าน	๑๒
๔.๒ ถนนหลวงเชื่อมต่อระหว่างอำเภอและตำบล	๑๒
๕. แหล่งน้ำและระบบชลประทาน	๑๓
๕.๑ แหล่งน้ำธรรมชาติ	๑๓
๕.๒ แหล่งน้ำที่สร้างขึ้นที่สำคัญ	๑๓
๖. การใช้ประโยชน์ที่ดิน	๑๕
<u>ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ</u>	๑๖
๑. ข้อมูลสินค้าเกษตรที่สำคัญ	๑๖
๒. สินค้าเอกลักษณ์ประจำถิ่น/สินค้า GI	๑๘
<u>ข้อมูลด้านสังคม</u>	๑๙
๑. ข้อมูลเกษตรกร/องค์กรเกษตรกร	๑๙
๑.๑ เกษตรกร	๑๙
๑.๒ องค์กรและสถาบันเกษตรกร	๒๕

## สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
<b>บทที่ ๒ การวิเคราะห์สถานการณ์การเกษตรของตำบล</b>	๒๙
๑. ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์พื้นที่ของตำบล	๒๙
๑.๑ แหล่งน้ำหลัก	๒๙
๑.๒ พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสม	๓๒
๑.๓ สถานการณ์ใช้เทคโนโลยีการผลิต	๓๓
๑.๔ ปฏิทินการเพาะปลูก	๓๔
๑.๕ ต้นทุนการผลิต	๓๔
๑.๖ สถานการณ์การตลาด/วิธีการตลาด	๓๕
๑.๗ เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าในพื้นที่	๓๕
๒. การวิเคราะห์ Supply chain	๓๗
<b>บทที่ ๓ บทสรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่</b>	๓๘
๑. แบบสรุปโครงการแบบย่อ (Project Brief) ของทุกโครงการ	๓๘
๒. สรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่	๔๐
บรรณานุกรม	

## สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๑	แสดงเขตการปกครอง	๙
๒	แสดงสรุปเขตการปกครอง	๙
๓	แสดงข้อมูลฤดูกาล	๑๑
๔	แสดงข้อมูลปริมาณน้ำฝน และอุณหภูมิเฉลี่ย ๕ ปี	๑๒
๕	แสดงข้อมูลโครงการชลประทานขนาดใหญ่ และขนาดกลาง	๑๓
๖	แสดงข้อมูลโครงการชลประทานขนาดเล็ก	๑๔
๗	แสดงข้อมูลสระเก็บน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	๑๔
๘	แสดงข้อมูลบ่อบาดาล	๑๕
๙	แสดงข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดิน	๑๕
๑๐	แสดงข้อมูลด้านพืช	๑๖
๑๑	แสดงข้อมูลด้านปศุสัตว์	๑๗
๑๒	แสดงข้อมูลด้านประมง	๑๘
๑๓	แสดงจำนวนครัวเรือน และประชากร	๑๙
๑๔	แสดงจำนวนหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามอายุ	๑๙
๑๕	แสดงจำนวนลักษณะการประกอบอาชีพ	๒๐
๑๖	แสดงจำนวนลักษณะการถือครองที่ดิน	๒๐
๑๗	แสดงจำนวนประเภทเอกสารสิทธิ์	๒๐
๑๘	แสดงจำนวนและสมาชิกสถาบันเกษตรกร	๒๕
๑๙	แสดงจำนวนผลิตภัณฑ์ที่ลงทะเบียน OTOP จำแนกตามผลิตภัณฑ์	๒๖
๒๐	แสดงข้อมูลกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	๒๖
๒๑	แสดงข้อมูลกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มยุวเกษตรกร และกลุ่มส่งเสริมอาชีพ	๒๖
๒๒	แสดงจำนวนอาสาสมัครเกษตร	๒๗
๒๓	แสดงข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน	๒๘
๒๔	แสดงข้อมูลศูนย์หลักและศูนย์เครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร	๒๘

## สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๒๕	แสดงข้อมูลกลุ่มแปลงใหญ่	๒๘
๒๖	แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าว	๒๙
๒๗	แสดงครัวเรือนเกษตรกร พื้นที่ปลูก และผลผลิตข้าว	๓๐
๒๘	แสดงพื้นที่ปลูกข้าวตามระดับชั้นความเหมาะสม	๓๒
๒๙	แสดงต้นทุนการผลิต	๓๔
๓๐	แสดงเกษตรต้นแบบของสินค้าในพื้นที่	๓๖
๓๑	แสดงองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าในพื้นที่	๓๖
๓๒	แสดงการวิเคราะห์ Supply chain ของสินค้า ข้าว ตำบลหุบ	๓๗
๓๓	แสดงแบบสรุปโครงการแบบย่อ (Project Brief)	๓๘
๓๔	แสดงสรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่	๔๐

## สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
๑	แผนที่แสดงอาณาเขตติดต่อตำบล	๙
๒	แผนที่แสดงกลุ่มชุดดินตำบล	๑๑
๓	แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินตำบล	๑๖
๔	แผนที่แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าว	๓๐
๕	แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกข้าว (พื้นที่ปลูกจริง)	๓๑
๖	แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกข้าว ตามระดับชั้นความเหมาะสม	๓๓
๗	แสดงปฏิทินการเพาะปลูก	๓๔
๘	แสดงวิธีการตลาดตำบลหุบ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์	๓๕

## บทที่ ๑ ข้อมูลสภาพทั่วไป

### ข้อมูลด้วยกายภาพ

#### ๑. ที่ตั้ง อาณาเขต ขอบเขตการปกครอง

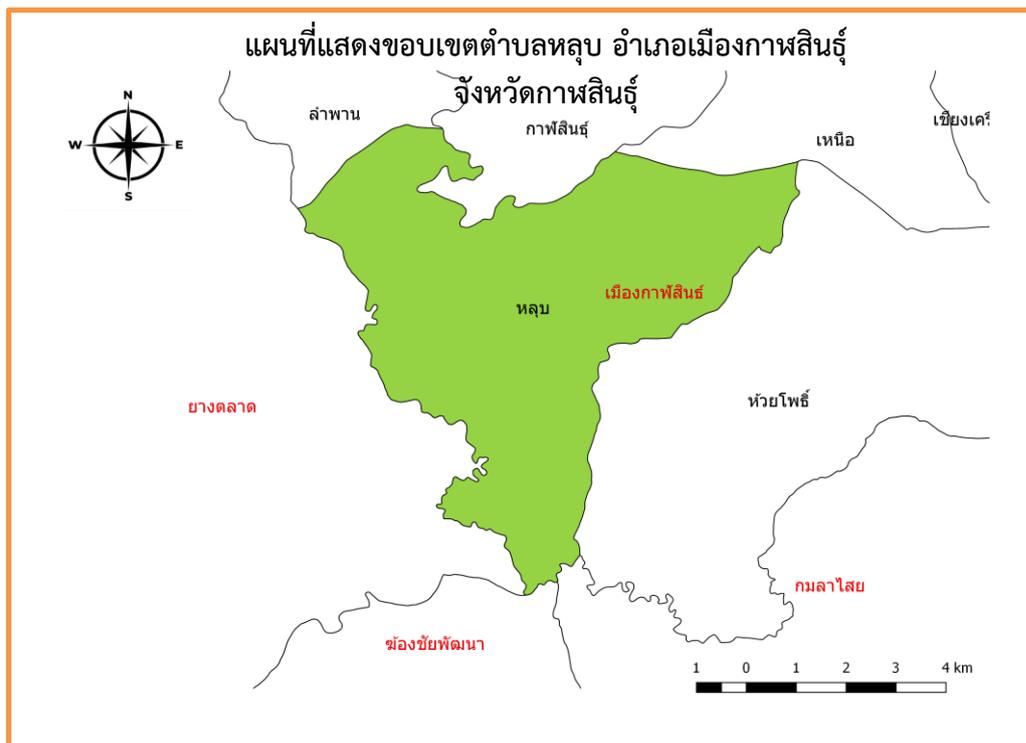
##### ๑.๑ ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่

ตำบลหลุบ มีเนื้อที่ประมาณ ๔๖.๑๔๑ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๒๘,๗๗๒ ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ ๕.๔๑ ของพื้นที่ทั้งหมดของอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ ตั้งอยู่บริเวณทางตอนใต้ของอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ ระยะห่างจากอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ ประมาณ ๓ กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้

##### ๑.๒ อาณาเขต

ตำบลหลุบ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอและจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลลำพาน ตำบลกาฬสินธุ์และตำบลเหนือ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลห้วยโพธิ์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์
- ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลโนนศิลาเลิง อำเภอฆ้องชัย
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลนาดี อำเภอยางตลาด



ภาพที่ ๑ แผนที่แสดงอาณาเขตติดต่อตำบล

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ ,พ.ศ.๒๕๖๙)

##### ๑.๓ การแบ่งเขตการปกครอง

ตำบลหลุบ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ แบ่งการปกครองออกเป็น ๑๖ หมู่บ้าน ซึ่งอยู่ใน การปกครองของเทศบาลตำบลหลุบ (ตารางที่ ๑)

ตารางที่ ๑ แสดงเขตการปกครอง

หมู่ที่	ชื่อ	หมู่บ้าน
๑		บ้านคอนเรียบ
๒		บ้านกุดอ้อ
๓		บ้านโคกกลาง
๔		บ้านเตาไห
๕		บ้านช้างอียอ
๖		บ้านหลุบ
๗		บ้านหลุบ
๘		บ้านดอนนาแก
๙		บ้านดอนสนวน
๑๐		บ้านหนองคอนชัย
๑๑		บ้านคอนเรียบ
๑๒		บ้านโนนสว่าง
๑๓		บ้านดอนเจ้าปู่
๑๔		บ้านสุขสวัสดิ์
๑๕		บ้านไผ่ทอง
๑๖		บ้านไต้น

ที่มา : ที่ว่าการอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์, พ.ศ. ๒๕๖๙

ตารางที่ ๒ แสดงสรุปเขตการปกครอง

หมู่ที่	จำนวนบ้าน (ครัวเรือน)	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	จำนวนประชากร (ราย)		
			ชาย	หญิง	รวม
๑	๑๖๖	๒,๕๐๗	๓๙๘	๗๐	๗๖๘
๒	๑๙๒	๗๐๗	๓๓๕	๓๗๐	๗๐๕
๓	๒๔๙	๔,๐๗๔	๕๓๗	๖๐๔	๑,๑๔๑
๔	๓๒๘	๕๘๓	๔๙๘	๕๔๓	๑,๐๔๑
๕	๑๐๗	๘๙๔	๒๑๗	๒๐๕	๔๒๒
๖	๑๐๗	๑,๔๙๑	๓๐๑	๓๐๗	๖๐๘
๗	๑๗๑	๑,๗๙๔	๓๒๙	๓๐๗	๖๓๖
๘	๙๒	๑,๔๔๔	๑๙๗	๑๖๘	๓๖๕
๙	๒๓๓	๔,๖๓๔	๔๓๘	๔๔๐	๘๗๘
๑๐	๑๑๙	๒,๔๖๙	๒๔๘	๒๕๖	๕๐๔

๑๑	๒๓๗	๑,๗๔๖	๕๕๙	๕๐๓	๑,๐๖๒
๑๒	๑๕๕	๖๕๐	๓๐๑	๓๒๔	๖๒๕
๑๓	๑๔๓	๔๗๑	๒๔๖	๒๖๕	๕๑๑
๑๔	๒๙๙	๓,๔๕๙	๔๕๑	๔๓๔	๘๘๕
๑๕	๒๔๐	๗๒๑	๓๕๙	๓๘๖	๗๔๕
๑๖	๑๔๗	๑,๑๒๘	๒๓๑	๒๔๒	๔๗๓
<b>รวม</b>	<b>๑,๙๘๔</b>	<b>๒๘,๗๗๒</b>	<b>๕,๐๑๙</b>	<b>๕,๕๕๗</b>	<b>๑๐,๕๗๖</b>

ที่มา : ที่ว่าการอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์, พ.ศ. ๒๕๖๙

## ๒. ลักษณะภูมิประเทศ

### ๒.๑ สภาพพื้นที่ภูเขา ป่าไม้ ที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม

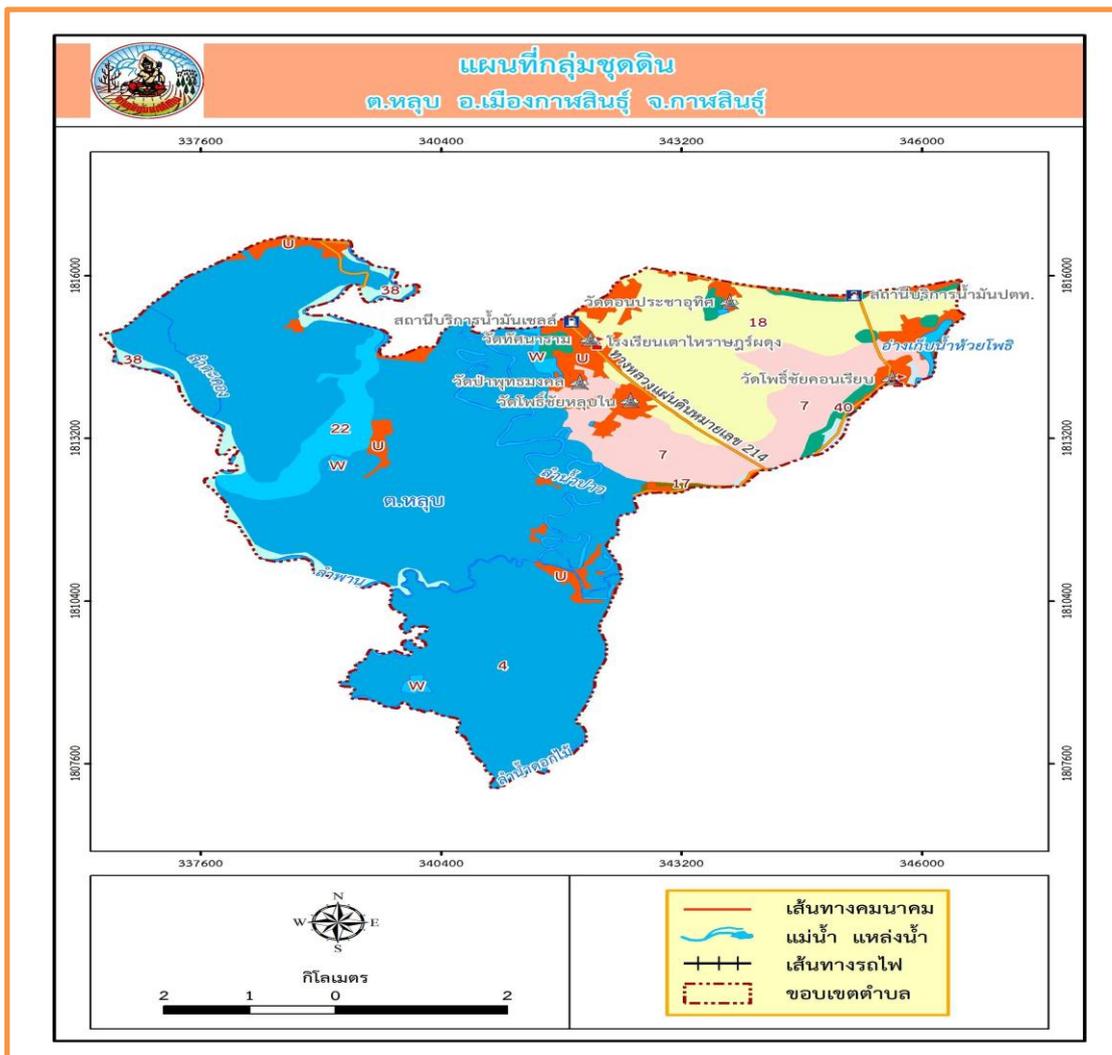
สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลหุบเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะสำหรับการเกษตร ไม่มีภูเขาสูงหรือเทือกเขาขนาดใหญ่ภายในตำบล พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ ไม่มีความลาดชันมาก มีป่าไม้ น้อยและกระจัดกระจาย พบเป็นป่าชุมชนหรือแนวไม้ตามคันนา ริมลำห้วยและพื้นที่สาธารณะ

### ๒.๒ สภาพพื้นที่ ความลาดชัน

สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลเป็นที่ราบลุ่มถึงราบเรียบ ไม่มีความลาดชันมาก ความลาดชันเฉลี่ยอยู่ในระดับ ๐-๓ % บางบริเวณอาจมีความลาดชันเล็กน้อยประมาณ ๓-๕ % ในพื้นที่ดอนหรือขอบคันนา ไม่มีพื้นที่ลาดชันสูงหรือภูเขาภายในตำบล

### ๒.๓ กลุ่มชุดดิน

พื้นที่ตำบลหุบ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ พบดิน ๒ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ ๑ ดินที่ใช้ประกอบการทำนา และกลุ่มที่ ๒ ดินที่ใช้ประกอบการทำสวน โดยดินทั้งสองกลุ่มมีลักษณะเป็นดินเหนียว ดินดานบนมีสีเทา ด้านล่างเป็นสีน้ำตาลอ่อนหรือสีเทาน้ำตาลจุดประกายสีน้ำตาล สีเหลืองหรือสีแดงตลอดทั้งชั้นดิน บางแห่งมีศิลาแลงอ่อนหรือก้อนสารเคมีสะสมอยู่ด้วย เกิดจากพวกวัสดุต้นกำเนิดพวกตะกอนลำน้ำเป็นดินจืดมาก มีการระบายน้ำลงบริเวณพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ ดินตามธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำหรือค่อนข้างต่ำ มีปฏิกิริยาเป็นกรดจัดถึงกรดแก่ มีค่าความเป็นกรดต่างประมาณ ๔.๕ - ๕.๕



ภาพที่ ๒ แผนที่แสดงกลุ่มที่ดินตำบลหูลุบ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ (ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน, พ.ศ.๒๕๖๙)

๓. ลักษณะภูมิอากาศ

๓.๑ ฤดูกาล

สภาพภูมิอากาศของตำบลหูลุบ ประกอบด้วย ๓ ฤดูกาล ดังนี้

๓.๑.๑) ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึง มิถุนายน อุณหภูมิสูงสุด เฉลี่ย ๓๕.๐ องศาเซลเซียส

๓.๑.๒) ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ถึง ตุลาคม อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย ๒๘.๐ องศาเซลเซียส

๓.๑.๓) ฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึง กุมภาพันธ์ อุณหภูมิต่ำสุด เฉลี่ย ๒๒.๕๑ องศาเซลเซียส

โดยสามารถสรุปได้ดังนี้ ดังนี้

ตารางที่ ๓ แสดงข้อมูลฤดูกาล

ฤดูกาล	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ฤดูร้อน			←————→									
ฤดูฝน						←————→						
ฤดูหนาว	←————→									←————→		

## ๓.๒ ปริมาณน้ำฝนและอุณหภูมิต

ตารางที่ ๔ แสดงข้อมูลปริมาณน้ำฝน และอุณหภูมิตเฉลี่ย ๕ ปี

ปี	ปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี (มม.)	ปริมาณฝนเฉลี่ย (มม.)	จำนวนวันฝนตก (วัน)	เดือนที่ฝนสูงสุด	อุณหภูมิ (องศาเซลเซียส)		
					สูงสุด	ต่ำสุด	เฉลี่ยทั้งปี
๒๕๖๔	๑๒๒๒.๘	๓.๔	๗๘	ต.ค.	๓๙.๕	๑๒.๕	๒๗.๒
๒๕๖๕	๑๔๑๒.๑	๓.๙	๘๑	พ.ค.	๓๘.๘	๑๓.๐	๒๖.๘
๒๕๖๖	๙๐๔.๗	๒.๕	๖๕	มิ.ย.	๔๑.๒	๑๑.๕	๒๘.๑
๒๕๖๗	๔๙๖.๗	๑.๓	๖๐	ก.ค.	๔๓.๖	๑๓.๘	๒๘.๕
๒๕๖๘*	๗๙๘	๒.๒	๑๐๕	ก.ย.	๔๒.๕	๑๒.๐	๒๘.๐

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา, คลังข้อมูลน้ำแห่งชาติ, สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ (องค์การมหาชน) พ.ศ.๒๕๖๙

## ๔. เส้นทางคมนาคม

## ๔.๑ เส้นทางคมนาคมระหว่างหมู่บ้าน

ตำบลหลุบ อำเภอมืองกาฬสินธุ์ มีการเดินทางระหว่างตำบลและหมู่บ้าน โดยใช้เส้นทางในการเชื่อมต่อขนส่งผลผลิตทางการเกษตร ดังนี้

บ้านกุดอ้อ-บ้านโคกกลาง

บ้านดอนนาแก-บ้านดอนสนวน

หน้าตลาดเทศบาลตำบลหลุบ บ้านดอนเจ้าปู่

กส.๓๐๐๘ บ้านหลุบ ตำบลหลุบ

ถนนหน้าเทศบาลตำบลหลุบ - คลองชลประทาน บ้านหนองคอนชัย

ถนนบ้านหนองคอนชัย หมู่ที่ ๑๐ ถึง บ้านโคกกลาง หมู่ที่ ๓

## ๔.๒ ถนนหลวงเชื่อมต่อระหว่างอำเภอดและตำบล

การคมนาคมติดต่อระหว่างอำเภอดและตำบล สามารถเดินทางได้หลายเส้นทาง โดยมีรายละเอียดดังนี้  
ทางรถยนต์สามารถเดินทางได้สะดวก คือ

ทางหลวงแผ่นดิน ดังนี้

- กส.๒๐๕๙ บ้านคอนเรือบ- บ้านเหล็ก

- กส.๓๖๑-๐๑๕ เลียบคลองชลประทาน ๔R - LMC

- กส.๓๖๑-๐๓๗ บ้านช้างอียอ - เขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์

- กส.๓๖๑-๐๘๖ แหวงทางหลวงกาฬสินธุ์ บ้านไผ่ทอง หมู่ ๑๕ - เทศบาลเมือง

กาฬสินธุ์

## ๕. แหล่งน้ำและระบบชลประทาน

๕.๑ แหล่งน้ำธรรมชาติ (เช่น แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง)

แหล่งน้ำธรรมชาติในตำบลหลุบ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

๑. หนองกุดจางแก้ว เป็นหนองน้ำธรรมชาติ อยู่ในบ้านหนองคอนชัย หมู่ ๑๐ ตำบลหลุบ ซึ่งได้รับการคัดเลือกให้เป็นต้นแบบพื้นที่พัฒนาและฟื้นฟูแหล่งน้ำของจังหวัดกาฬสินธุ์ เนื่องจากมีความสำคัญต่อการเก็บกักน้ำและใช้ประโยชน์ในชุมชนทั้งฤดูฝนและแล้ง (ที่มา : สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดกาฬสินธุ์, ๒๕๖๙)

๒. ประเภทแหล่งน้ำตามธรรมชาติทั่วไปในพื้นที่ตำบลหลุบ ซึ่งอยู่ในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ มีลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบและลุ่มในภาคอีสาน โดยแหล่งน้ำตามธรรมชาติที่พบโดยทั่วไปในลักษณะตำบล ได้แก่

- ลำห้วย-ลำคลองธรรมชาติ- คลองหรือห้วยเล็ก ๆ ที่เกิดตามธรรมชาติไหลผ่านพื้นที่

เกษตรและหมู่บ้าน

- หนอง-บึง - แหล่งน้ำแบบแผ่กว้างในฤดูฝน สามารถกักเก็บน้ำไว้ให้ชุมชนใช้ประโยชน์

และเป็นแหล่งอาศัยสัตว์น้ำ

- บ่อน้ำธรรมชาติในไร่นา- จุดเก็บน้ำตามพื้นที่เกษตรเพื่อใช้ในการทำนาและกิจกรรมชุมชน

ในฤดูแล้ง (ที่มา : เทศบาลตำบลหลุบ, ๒๕๖๙)

๕.๒ แหล่งน้ำที่สร้างขึ้นที่สำคัญ

๑) โครงการชลประทานขนาดใหญ่ และขนาดกลาง

ตารางที่ ๕ แสดงข้อมูลโครงการชลประทานขนาดใหญ่ และขนาดกลาง

ที่	ชื่ออ่าง/ประตูลำน้ำ	หมู่ที่	ความจุที่ระดับน้ำสูงสุด (ล้าน ลบ.ม.)	ความจุที่ระดับน้ำเก็บกัก (ล้าน ลบ.ม.)	พื้นที่ชลประทาน (ไร่)
๑	เขื่อนลำปาว (ระบบส่งน้ำฝั่งขวา)	ครอบคลุมหลายหมู่บ้าน	๒,๑๓๐	๑,๙๘๐	~๑๕,๐๐๐*
๒	ประตูลำน้ำกุดหลุบ	ม.๑, ม.๖	-	(ลำน้ำสาขา)	~๑,๒๐๐
๓	ปตร. คลองส่งน้ำสายใหญ่ RMC	พื้นที่รอยต่อ	-	-	พื้นที่โครงการชาย
๑	เขื่อนลำปาว (ระบบส่งน้ำฝั่งขวา)	ครอบคลุมหลายหมู่บ้าน	๒,๑๓๐	๑,๙๘๐	~๑๕,๐๐๐*

ที่มา : สถิติจำนวนโครงการชลประทาน กรมชลประทาน / ข้อมูลพื้นฐานพัฒนาตำบลหลุบ, พ.ศ. ๒๕๖๗

## ๒) โครงการชลประทานขนาดเล็ก

ตารางที่ ๖ แสดงข้อมูลโครงการชลประทานขนาดเล็ก

ที่	หมู่ที่/ตำบล	โครงการ						รวมปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	รวมพื้นที่ได้รับประโยชน์ (ไร่)
		อ่างเก็บน้ำ	ท่อระบายน้ำ	ฝาย	ระบบส่งน้ำ	สถานีสูบน้ำ	รวม		
	ม.๑-๑๕ ต. หลุบ					ระบบสูบน้ำไฟฟ้าบ้านหลุบ	๑	-	๑,๒๐๐
	ต.หลุบ		ท่อระบายน้ำกุดหลุบ				๑	-	๕๐๐
	ต.หลุบ			ฝายชะลอน้ำลำพาน			๑	๐.๐๕	๓๐๐

ที่มา : กองช่าง องค์การบริหารส่วนตำบลหลุบ / โครงการชลประทานกาฬสินธุ์, พ.ศ. ๒๕๖๙

## ๓) แหล่งน้ำอื่น ๆ

(๑) สระเก็บน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน (บ่อจิว ขนาด ๑,๒๖๐ ลูกบาศก์เมตร)

ตารางที่ ๗ แสดงข้อมูลสระเก็บน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

ที่	หมู่ที่/ตำบล	ปี ๒๕๔๘ - ๒๕๖๖		ปี ๒๕๖๘		รวม	
		ราย	บ่อ	ราย	บ่อ	ราย	บ่อ
๑	ม.๑ - ม.๑๕ ต. หลุบ	๑๒๕	๑๒๕	๘	๘	๑๓๓	๑๓๓
๒	พื้นที่รอยต่อ ต. ห้วยโพธิ์	๔๒	๔๒	๓	๓	๔๕	๔๕
	รวม	๑๖๗	๑๖๗	๑๑	๑๑	๑๗๘	๑๗๘

ที่มา : รายงานผลการดำเนินงาน สถานีพัฒนาที่ดินกาฬสินธุ์ / ฝ่ายเกษตร อบต.หลุบ, พ.ศ. ๒๕๖๙

## (๒) บ่อบาดาล

## ตารางที่ ๘ แสดงข้อมูลบ่อบาดาล

ที่	หมู่ที่/ตำบล	ด้านการเกษตร (บ่อ)	ด้านอุปโภค - บริโภค (บ่อ)	รวม (บ่อ)
๑	ม.๑ - ม.๑๕ ต. หลุบ (รวม)	๔๘	๒๒	๗๐
๒	โครงการบาดาล เพื่อการเกษตร (แปลงรวม)	๕	-	๕
๓	ประปาหมู่บ้าน (บาดาล)	-	๑๘	๑๘

ที่มา : กองช่าง องค์การบริหารส่วนตำบลหลุบ / สำนักงานทรัพยากรน้ำบาดาล เขต ๔ (ขอนแก่น), พ.ศ. ๒๕๖๙

## ๖. การใช้ประโยชน์ที่ดิน

## ตารางที่ ๙ แสดงข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ประเภท	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ป่า	๑๐๐	๐.๓๕
พืชไร่	-	-
ไม้ยืนต้น	๗๐๕	๒.๔๕
ไม้ผล	๑๕๐	๐.๕๒
พืชสวน	๒๐๐	๐.๗
พื้นที่นา	๒๐,๐๒๘	๖๙.๖๑
พืชน้ำ	-	๐
สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	๕๘๙	๒.๐๔
ทุ่งหญ้าและโรงเลี้ยงสัตว์	-	-
พื้นที่ลุ่ม	๒๓๐	๐.๘
พื้นที่น้ำ	๑,๘๕๐	๖.๔๓
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	๔,๘๐๐	๑๖.๖๘
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	๑๒๐	๐.๔๒



๑๑	๙๕๐	๙๕๐	-	-	-	-	-	-	๙๕๐
๑๒	๑๘๔	๑๘๔	-	-	-	-	-	-	๑๘๔
๑๓	๔๒	๔๒	-	-	-	-	-	-	๔๒
๑๔	๓,๐๔๕	๓,๐๔๕	-	-	-	-	-	-	๓,๐๔๕
๑๕	๒๒๐	๒๒๐	-	-	-	-	-	-	๒๒๐
๑๖	๖๕๕	๖๕๕	-	-	-	-	-	-	๖๕๕
พื้นที่รวม	๒๐,๐๒๘	๒๐,๐๒๘	-	-	-	-	-	-	๒๐,๐๒๘

ที่มา สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองกาฬสินธุ์, พ.ศ. ๒๕๖๙

ตารางที่ ๑๑ แสดงข้อมูลด้านปศุสัตว์ (ถ้ามี ถ้าไม่มีให้ -)

หมู่ที่	เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รวม (ราย)	โคเนื้อ (ตัว)	โคนม (ตัว)	กระบือ (ตัว)	สุกร (ตัว)	ไก่ (ตัว)	เป็ด (ตัว)	แพะ (ตัว)	แกะ (ตัว)
๑	๑๕	๔๒	-	๘	๑๒	๒๕๐	๑๒๐	-	-
๒	๘	๒๕	-	๔	-	๑๘๐	๖๐	-	-
๓	๒๒	๖๘	-	๑๕	๒๐	๔๕๐	๑๘๐	๔	-
๔	๖	๑๘	-	๒	-	๑๒๐	๔๐	-	-
๕	๑๒	๓๔	-	๖	๘	๒๑๐	๘๕	-	-
๖	๑๘	๕๒	-	๑๒	๑๕	๓๘๐	๑๕๐	-	-
๗	๒๐	๕๘	-	๑๐	๑๐	๔๒๐	๒๐๐	๖	-
๘	๑๐	๒๘	-	๕	-	๑๙๐	๗๐	-	-
๙	๒๕	๘๕	-	๑๘	๒๕	๕๕๐	๒๒๐	-	-
๑๐	๑๖	๔๖	-	๙	๑๐	๓๒๐	๑๓๐	-	-
๑๑	๙	๒๔	-	๓	-	๑๗๐	๖๕	-	-
๑๒	๗	๑๕	-	๒	-	๑๓๕	๔๕	-	-
๑๓	๔	๘	-	๑	-	๘๕	๓๐	-	-
๑๔	๒๒	๖๕	-	๑๔	๒๒	๔๘๐	๑๙๐	๕	-
๑๕	๘	๒๐	-	๔	-	๑๖๐	๕๕	-	-
๑๖	๑๑	๓๐	-	๗	๘	๒๔๐	๙๕	-	-
รวมทั้งหมด	๒๑๓	๖๑๘	-	๑๑๖	๑๕๕	๔,๓๔๐	๑,๗๓๕	๑๕	-

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์, พ.ศ.๒๕๖๙

- โรงงานผลิตอาหารสัตว์ ในเขตตำบลหลุบส่วนใหญ่จะเป็นโรงสีข้าวขนาดเล็กที่มีรำข้าวเป็นผลพลอยได้ แต่หากเป็นโรงงานผลิตอาหารสัตว์ขนาดใหญ่โดยตรงจะตั้งอยู่ในอำเภอใกล้เคียง เช่น ยางตลาด

- โรงงานฆ่าสัตว์ปีกมาตรฐาน ๑ แห่ง คือโรงฆ่าสัตว์เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์

ชื่อโรงงานโรงฆ่าสัตว์ปีกและแปรรูป ที่ตั้ง หมู่ ๑ ตำบลหลุบ

- ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ขนาดใหญ่ ๒ จำนวน คือ

ชื่อฟาร์ม ฟาร์มไก่เนื้อ ที่ตั้ง หมู่ ๗ ตำบลหลุบ

ชื่อฟาร์ม ฟาร์มสุกรมาตรฐาน ที่ตั้ง หมู่ ๙ ตำบลหลุบ

ตารางที่ ๑๒ แสดงข้อมูลด้านประมง แสดงจำนวนผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (ถ้ามี ถ้าไม่มีให้ -)

หมู่ที่	เกษตรกร รวม (ราย)	กุ้งทะเล	กุ้งน้ำจืด	ปลาทะเล	ปลาน้ำจืด	สัตว์น้ำ สวยงาม	สัตว์น้ำอื่น ๆ
๑	๑๒	-	๔	-	๘	-	-
๒	๕	-	-	-	๕	-	-
๓	๑๘	-	๖	-	๑๒	-	-
๔	๓	-	-	-	๓	-	-
๕	๗	-	๒	-	๕	-	-
๖	๑๐	-	๓	-	๗	-	-
๗	๑๕	-	๕	-	๑๐	-	-
๘	๖	-	-	-	๖	-	-
๙	๒๒	-	๘	-	๑๔	-	-
๑๐	๑๔	-	๔	-	๑๐	-	-
๑๑	๘	-	-	-	๘	-	-
๑๒	๔	-	-	-	๔	-	-
๑๓	๒	-	-	-	๒	-	-
๑๔	๒๐	-	๗	-	๑๓	-	-
๑๕	๖	-	-	-	๖	-	-
๑๖	๙	-	๒	-	๗	-	-
รวมทั้งหมด	๑๖๑	-	๔๑	-	๑๒๐	-	-

ที่มา : สำนักงานประมงอำเภอเมืองกาฬสินธุ์, พ.ศ.๒๕๖๙

## ๒. สินค้าเอกลักษณ์ประจำถิ่น/สินค้า GI (ถ้าไม่มี ให้ใส่ว่า ไม่มี)

ข้าวที่ปลูกในพื้นที่ตำบลหลุบจะมีคุณภาพสูง เมล็ดสวย เนื่องจากสภาพดินและความอุดมสมบูรณ์ของระบบชลประทาน

## ข้อมูลด้านสังคม

### ๑. ข้อมูลเกษตรกร/องค์กรเกษตรกร

#### ๑.๑ เกษตรกร

##### ๑) ครุฑเรือและประชากร

ตารางที่ ๑๓ แสดงจำนวนครุฑเรือ และประชากร ตำบลหลุบ

ที่	หมู่ที่	ครุฑเรือ ทั้งหมด	ครุฑเรือ เกษตรกร	ประชากร		
				ชาย	หญิง	รวม
๑	๑	๒๔๕	๑๘๐	๓๘๕	๔๑๐	๗๙๕
๒	๒	๑๘๐	๑๔๐	๒๙๐	๓๑๕	๖๐๕
๓	๓	๓๑๐	๒๕๐	๔๘๐	๕๑๐	๙๙๐
๔	๔	๑๕๕	๑๒๐	๒๓๐	๒๔๕	๔๗๕
๕	๕	๒๑๐	๑๖๕	๓๒๐	๓๔๐	๖๖๐
๖	๖	๒๘๐	๒๑๐	๔๑๕	๔๓๐	๘๔๕
๗	๗	๓๔๐	๒๗๕	๕๑๐	๕๔๕	๑,๐๕๕
๘	๘	๑๙๐	๑๔๕	๒๙๕	๓๑๐	๖๐๕
๙	๙	๓๘๐	๓๑๐	๕๘๐	๖๒๐	๑,๒๐๐
๑๐	๑๐	๒๖๐	๑๙๕	๓๙๐	๔๑๕	๘๐๕
๑๒	๑๒	๑๗๕	๑๓๕	๒๗๐	๒๙๕	๕๖๕
๑๓	๑๓	๑๔๐	๑๑๐	๒๑๕	๒๓๐	๔๔๕
๑๔	๑๔	๙๕	๗๐	๑๔๕	๑๖๐	๓๐๕
๑๕	๑๕	๓๓๐	๒๖๐	๔๙๕	๕๓๐	๑,๐๒๕
๑๖	๑๖	๑๖๐	๑๒๕	๒๔๕	๒๖๕	๕๑๐
รวม		๓,๔๖๕	๒,๖๙๐	๑๖๐	๓๒๕	๓๕๐

ที่มา : สำนักทะเบียนอำเภอเมืองกาฬสินธุ์, พ.ศ.๒๕๖๙

##### ๒) หัวหน้าครุฑเรือเกษตรกรจำแนกตามอายุ

ตารางที่ ๑๔ แสดงจำนวนหัวหน้าครุฑเรือเกษตรกรจำแนกตามอายุ

ช่วงอายุ (ปี)	ครุฑเรือ	ร้อยละ
๖๕ ปีขึ้นไป	๙๗๐	๒๘
๕๖ - ๖๕ ปี	๑,๑๔๓	๓๓
๔๖ - ๕๕ ปี	๘๓๒	๒๔
๓๖ - ๔๕ ปี	๓๘๑	๑๑
๒๖ - ๓๕ ปี	๑๐๔	๓
๑๘ - ๒๕ ปี	๓๕	๑
รวม	๓,๔๖๕	๑๐๐

ที่มา : ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ระดับตำบล / กองสวัสดิการสังคม อบต.หลุบ, พ.ศ. ๒๕๖๙

## ๓) ลักษณะการประกอบอาชีพ

ตารางที่ ๑๕ แสดงจำนวนลักษณะการประกอบอาชีพ

ลักษณะการประกอบอาชีพ	ครัวเรือน	ร้อยละ
ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก	๒,๐๗๑	๗๗
ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นรอง	๖๑๙	๒๓
รวม (ครัวเรือนเกษตรกร)	๒,๖๙๐	๑๐๐

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองกาฬสินธุ์, พ.ศ. ๒๕๖๙

## ๔) ลักษณะการถือครองที่ดิน

ตารางที่ ๑๖ แสดงจำนวนลักษณะการถือครองที่ดิน

ลักษณะการถือครอง	ครัวเรือน	ร้อยละ
เกษตรกรเป็นเจ้าของ	๑,๘๕๖	๖๙
เช่า	๖๗๓	๒๕
อื่นๆ (ที่สาธารณประโยชน์, ทำฟรี, ที่ดินญาติ)	๑๖๑	๖
รวม	๒,๖๙๐	๑๐๐

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ / ข้อมูล จปฐ. ตำบลหลุบ, พ.ศ. ๒๕๖๙

## ๕) ประเภทเอกสารสิทธิ์ (เฉพาะเกษตรกรเป็นเจ้าของ)

ตารางที่ ๑๗ แสดงจำนวนประเภทเอกสารสิทธิ์

ประเภทเอกสารสิทธิ์ (ครัวเรือน)	จำนวน (ราย)	หมายเหตุ
โฉนดที่ดิน / น.ส. ๓ ทุกประเภท	๒,๑๒๕	ครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่และเขตชุมชน
ส.ป.ก. ๔-๐๑ ทุกประเภท	๓๕๐	พบในพื้นที่รอยต่อหรือที่ดอน
หนังสือรับรองของหน่วยงาน (เช่น สทก. / นค.)	๑๔๕	พื้นที่ในเขตดูแลของรัฐ
ไม่มีเอกสารสิทธิ์	๗๐	พื้นที่งอกริมตลิ่งหรือที่สาธารณะ
รวม	๒,๖๙๐	

ที่มา : สำนักงานที่ดินจังหวัดกาฬสินธุ์ / สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดกาฬสินธุ์ (ส.ป.ก.), พ.ศ. ๒๕๖๙

## ๖) รายได้ รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร

รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ ประมาณ ๒๕๐,๐๐๐ - ๓๕๐,๐๐๐ บาท/ครัวเรือน/ปี โดยแบ่งแหล่งที่มาของรายได้เป็น ๓ ส่วนหลัก:

- รายได้จากผลผลิตทางการเกษตร (๗๐%): แหล่งรายได้หลักมาจากการจำหน่ายข้าวเปลือก (นาปีและนาปรัง) และปศุสัตว์ (โคเนื้อ)

- รายได้จากการรับจ้างทางการเกษตร (๑๕%): เช่น การรับจ้างไถนา รถเกี่ยวข้าว และการใช้แรงงานในฟาร์มเลี้ยงกุ้งภายในชุมชน

- รายได้นอกภาคการเกษตร (๑๕%): เช่น การไปรับจ้างทำงานในตัวเมืองกาฬสินธุ์ การค้าขายรายย่อย และเงินส่งกลับจากบุตรหลานที่ไปทำงานต่างถิ่น

๗) สินเชื่อและภาวะหนี้สินของเกษตรกร

สถานะหนี้สินส่วนใหญ่สัมพันธ์กับวงจรการผลิตทางการเกษตร โดยมีรายละเอียดดังนี้:

๗.๑ แหล่งเงินทุนและสินเชื่อ

เกษตรกรในพื้นที่ตำบลหลุบเข้าถึงแหล่งเงินทุนจาก ๓ แหล่งหลัก:

- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.): เป็นแหล่งเงินทุนหลัก (ร้อยละ ๘๕) เพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการซื้อปุ๋ย พันธุ์ข้าว

- กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง: ใช้สำหรับกู้ยืมในระยะสั้นเพื่อแก้ไขปัญหา

สภาพคล่องในครัวเรือน

- สหกรณ์การเกษตรเมืองกาฬสินธุ์: สำหรับเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเพื่อกู้ยืมไป

จัดซื้อเครื่องจักรกลการเกษตรหรืออุปกรณ์ต่างๆ

๗.๒ วัตถุประสงค์ของการกู้ยืม

- ร้อยละ ๗๐: ใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการผลิต (ค่าปุ๋ย, ค่าสารเคมี, ค่าเชื้อเพลิง, ค่าจ้างแรงงาน)

- ร้อยละ ๒๐: ใช้ในการลงทุนสินทรัพย์ถาวร (ซื้อที่ดินเพิ่ม, รถไถนา, รถเกี่ยว

ข้าว, ปรับปรุงบ่อกัก)

- ร้อยละ ๑๐: ใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคและการศึกษาของบุตรหลาน

๓. ภาวะหนี้สินเฉลี่ย

- หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน: ประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ - ๒๕๐,๐๐๐ บาท

- ลักษณะการชำระหนี้: ส่วนใหญ่เป็นการชำระคืนแบบรายปี (หลังฤดูการเก็บ

เกี่ยวนาปี)

๘) ประเพณีและวัฒนธรรม

(๑) การนับถือศาสนา

ประชากรในพื้นที่ตำบลหลุบเกือบทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ โดยมีรายละเอียดสภาพทางศาสนาและวัฒนธรรมดังนี้:

๑) สัดส่วนการนับถือศาสนา

- ศาสนาพุทธ: ประมาณร้อยละ ๙๙.๕ ของประชากรทั้งหมด

- ศาสนาอื่น ๆ (คริสต์/อิสลาม/อื่น ๆ): ประมาณร้อยละ ๐.๕ (ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่

ย้ายถิ่นฐานเข้ามาเพื่อประกอบอาชีพหรือสมรส)

๒) สถาบันทางศาสนาในพื้นที่

ตำบลหลุบมีวัดและสำนักสงฆ์ที่ตั้งอยู่ภายในหมู่บ้านต่าง ๆ เพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจและจัดกิจกรรมทางประเพณี โดยมีวัดสำคัญ เช่น:

- วัดโพธิ์ชัยหลุบใน (วัดโพธิ์ชัย): ศูนย์กลางสำคัญในหมู่บ้านหลุบ

- วัดโพธิ์ชัยคอนเรียบ

- วัดสว่างอัมพวัน

- วัดมณีนพาราม

- วัดอื่น ๆ และสำนักสงฆ์: กระจายตัวอยู่ในทั้ง ๑๖ หมู่บ้าน

### ๓) ความผูกพันทางวัฒนธรรมกับศาสนา

- ประเพณีฮีตสิบสอง ครองสิบสี่: ประชากรยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีอีสานอย่างเคร่งครัด เช่น งานบุญข้าวจี๋ บุญสงกรานต์ บุญเข้าพรรษา และบุญกฐิน
- บทบาทของวัดต่อชุมชน: วัดไม่เพียงแต่เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา แต่ยังเป็นสถานที่จัดประชุมหมู่บ้าน ศูนย์สังเคราะห์ชุมชน และแหล่งรวมกิจกรรมอาสาสมัครต่าง ๆ

### (๒) วัฒนธรรมท้องถิ่นที่สำคัญ

วิถีวัฒนธรรมของชาวตำบลหลุบมีความผูกพันกับระบบนิเวศลุ่มน้ำและเกษตรกรรม โดยมีหัวใจสำคัญที่ปรากฏให้เห็นเด่นชัดดังนี้:

#### ๑) ประเพณีฮีตสิบสอง (Twelve Months Traditions)

ชาวตำบลหลุบยังคงสืบทอดบุญประเพณีครบทั้ง ๑๒ เดือน โดยมีงานบุญที่โดดเด่นเป็นพิเศษคือ:

มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดั่งามปฏิบัติสืบทอดกันมาจกบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน ชาวอีสานเรียกว่า ฮีต ๑๒ ครอง ๑๔ ซึ่งงานบุญที่ถือปฏิบัติกันอยู่ เช่น บุญข้าวจี๋ บุญพระเวส บุญสงกรานต์ บุญบั้งไฟบุญเบิกบ้าน การทอดเทียนพรรษา บุญข้าวกระยาสาทร บุญกฐิน บุญผ้าป่า เป็นต้น บุญประเพณีที่ชาวบ้านเรียกว่า ฮีต ๑๒ ครอง ๑๔ โดย ฮีต ๑๒ คือ ประเพณีที่ประชาชนในภาคอีสานปฏิบัติกันมาในโอกาสต่าง ๆ ทั้งสิบสองเดือนของแต่ละปี

- **เดือนอ้าย บุญเข้ากรรม** เป็นกิจกรรมของสงฆ์ เรียกว่า เข้าปริวาสกรรม หลังจากออกพรรษาเสร็จแล้วโดยให้พระภิกษุสงฆ์ที่ต้องอาบัติ (กระทำผิด) สังฆาทิเสสได้สารภาพต่อหน้าคณะสงฆ์เพื่อเป็นการฝึกจิตสำนึกถึงความบกพร่องของตน แล้วปรับตัวประพฤติตนให้ถูกต้องตามพระวินัย

- **เดือนยี่ ทำบุญคูณลาน** (คุ้มข้าวใหญ่) ในพิธีนี้จะมีการทำบุญตักบาตร เลี้ยงพระ ประพรมน้ำพระพุทธมนต์แก่ชาวบ้าน ลานข้าว ที่นาและตอข้าวบริเวณใกล้ลานข้าวถือว่าเป็นสิริมงคล ทำให้ข้าวในนาอุดมสมบูรณ์ เจ้าของนาจะอยู่เป็นสุข ฝนตกต้องตามฤดูกาล ข้าวกล้าจะงอกงามและได้ผลดีในปีต่อไป เมื่อเสร็จพิธีทำบุญคูณลานข้าวแล้ว ชาวบ้านจึงจะขนข้าวใส่ยุ้งและเชิญขวัญข้าว คือ พระแม่โพสพไปยังยุ้งข้าวและทำพิธีสู่ขวัญกับสู่ข้าวเถ้า (ยุ้ง) ข้าวเพื่อเป็นสิริมงคลต่อไป

- **เดือนสาม บุญข้าวจี๋** เป็นการทำบุญในช่วงเทศกาลวันมาฆบูชา ชาวบ้านจะมาร่วมกันทำบุญตักบาตรในตอนเช้า ตอนค่ำจะมีการเวียนเทียนรอบพระอุโบสถ ชาวบ้านจัดเตรียมข้าวจี๋แล้วนำไปถวายพระภิกษุสามเณรที่วัด เมื่อพระฉันเสร็จแล้วมีการฝังเทศน์ฉลองข้าวจี๋และรับพร มูลเหตุที่มีการทำบุญข้าวจี๋ ซึ่งเป็นอาหารที่คนยากจนกินเป็นประจำ ไปถวายพระพุทธเจ้า พลังคิดว่า ขนมแป้งข้าวจี๋เป็นเพียงขนมของทาสที่ต่ำต้อยพระพุทธองค์คงไม่ฉัน ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงหยั่งรู้จิตใจของนาง จึงทรงฉันแป้งข้าวจี๋ต่อหน้าทำให้เกิดความปิติดีใจ ครั้นตายไปก็จะได้ขึ้นสวรรค์ ชาวอีสานจึงได้แบบอย่างในการทำแป้งข้าวจี๋ ทำบุญข้าวจี๋ถวายพระมาโดยตลอดจวบจนปัจจุบัน

- **เดือนสี่ บุญพระเวส**(บุญพระเวสสันดรหรือบุญมหาชาติ) คำนี้ออกเสียงว่า ฆะเหวด เป็นสำเนียงของชาวอีสานที่มาจากคำว่า พระเวส ซึ่งหมายถึงพระเวสสันดร การทำบุญพระเวส เป็นการทำบุญและฟังเทศน์เรื่องพระเวสสันดรชาดก หรือเทศน์มหาชาติ ซึ่งมีจำนวน ๑๓ กัณฑ์ ทั้งนี้เพื่อเป็นการรำลึกถึงพระเวสสันดร ผู้ซึ่งบำเพ็ญบารมีอันยิ่งใหญ่ด้วยการให้ทานหรือทานบารมีในชาติสุดท้าย ก่อนที่จะมาเสวยชาติและตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า บุญพระเวสเป็นงานบุญที่ยิ่งใหญ่ของชาวอีสาน นิยมทำกันทุกหมู่บ้าน ด้วยความเชื่อว่าหากได้ฟังเทศน์มหาชาติทั้ง ๑๓ กัณฑ์จบภายในวันเดียว อาณิสสสังข์จะตกลงดาลให้ไปเกิดในศาสนาของพระศรีอาริยมฤตไตรย ซึ่งเป็นยุคแห่งความสุข ความสมบูรณ์ตามพุทธคติที่มีมาแต่ครั้งพุทธกาล

- **เดือนห้า บุญสงกรานต์** (บุญสงกรานต์) เป็นการทำบุญวันขึ้นปีใหม่ของไทยแต่โบราณ นิยมทำในเดือนห้าเริ่มตั้งแต่วันที่ ๑๓ เมษายนถึงวันที่ ๑๕ เมษายน คำว่า สงกรานต์ เป็นคำสันสกฤต แปลว่า ผ่านหรือเคลื่อนย้ายเข้าไป ในที่นี้ หมายถึง พระอาทิตย์ผ่านหรือเคลื่อนย้ายเข้าไปในจักรราศีหนึ่ง เป็นเดือนที่เริ่มต้นปีใหม่ การทำบุญสงกรานต์จะมีพิธีสงฆ์พระพุทธรูป พระสงฆ์ ผู้ใหญ่ ผู้เฒ่าผู้แก่ นอกจากนี้ ชาวบ้านจะทำบุญตักบาตรก่อนพระเจดีย์ทรายและมีการละเล่นสาดน้ำกันอย่างสนุกสนานนานตลอดทั้ง ๓ วัน

- **เดือนหก บุญบั้งไฟ** เป็นงานสำคัญของชาวอีสานก่อนลงมือทำนา ด้วยความเชื่อว่าเป็นการขอฝนเพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ข้าวกล้าในนาอุดมสมบูรณ์ ประชาชนอยู่อย่างมีความสุข ในงานจะมีการแห่บั้งไฟและจุดบั้งไฟ เพราะเชื่อว่าเป็นการส่งสัญญาณขึ้นไปบอกพญาแถน ให้ส่งน้ำฝนลงมา ระหว่างที่มีการจุดบั้งไฟ ชาวบ้านจะมีการแข่งอย่างสนุกสนาน การทำบุญบั้งไฟนับเป็นการชุมนุมที่สำคัญของคนในท้องถิ่น ที่มาร่วมงานบุญกันอย่างสนุกสนานเต็มที่ มีการนำสัญลักษณ์ทางเพศมาล้อเลียนในขบวนแห่บั้งไฟ โดยไม่ถือว่าเป็นเรื่องหยาบคาย การทำบุญบั้งไฟนี้ บางทีจะตรงกับประเพณีบุญวันวิสาขบูชาด้วย

- **เดือนเจ็ด บุญเบิกบ้าน** เป็นการทำบุญเพื่อชำระล้างสิ่งที่ไม่ดีไม่เป็นเสนียดจัญไรอันจะทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่บ้านเมือง เป็นการปัดเป่าความชั่วร้ายให้ออกจากหมู่บ้านชาวบ้านจะนำข้าวปลาอาหารมาตักบาตรที่ศาลากลางบ้านและสวดมนต์ตอนเย็น ตอนเช้าตักบาตรรดน้ำมนต์

- **เดือนแปด บุญเข้าพรรษา** การเข้าพรรษาเป็นกิจของภิกษุสามเณรที่จะต้องอยู่เป็นประจำในวัดใดวัดหนึ่งตลอด ๓ เดือน กำหนดเอาตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ห้ามมิให้พระภิกษุสามเณรไปพักแรมคืนที่อื่น มีการทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุ สามเณร มีการฟังธรรมเทศนา ชาวบ้านจะหล่อเทียนขนาดใหญ่ถวายวัดเป็นพุทธบูชาและเก็บไว้ตลอดพรรษา การทำเทียนถวายวัดในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา มีความเชื่อแต่โบราณว่า หากใครทำเทียนไปถวายวัด เมื่อเกิดชาติใหม่ ผู้นั้นจะได้มีความสุข หากมิได้ขึ้นสวรรค์ แต่เกิดบนโลกมนุษย์ผู้นั้นจะมีความเฉลียวฉลาด มีสติปัญญาไหวพริบเป็นเลิศ ประดุจแสงเทียนอันสว่างไสว

- **เดือนเก้า บุญข้าวประดับดิน** เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้ว เมื่อถึงวันแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๙ ชาวบ้านจากกันทำข้าวปลาอาหารคาวหวานพร้อมหมากพลูตั้งแต่เช้ามีดหอใส่ใบตองเรียกว่า ข้าวประดับดิน นำไปวางไว้ตามโคนต้นไม้ในบริเวณวัด เพื่อให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วนั้นมากิน เพราะเชื่อว่าเป็นช่วงเดือนเก้าผู้ที่ล่วงลับแล้วจะได้รับการปลดปล่อยให้ออกมาท่องเที่ยวได้ ในพิธีบุญข้าวประดับดิน ชาวบ้านจะวางข้าวประดับดินไว้ พร้อมจุดเทียนบอกกล่าวให้มารับเอาอาหารและส่วนบุญนี้ จากนั้นชาวบ้านจะเอาอาหารไปทำบุญตักบาตรถวายทานแด่พระภิกษุสามเณร สมทานศีล ฟังเทศน์และกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว

- **เดือนสิบ บุญข้าวสาก(กระยาสารท)** เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตาย โดยมีการทำสลากให้พระจับ เพื่อที่จะได้ถวายของตามสลากนั้น เป็นการทำบุญที่ต่อเนื่องจากพิธีในเดือนเก้า เพราะถือว่าเป็นการทำบุญส่งล่วงลับไปแล้วที่ได้ออกมาท่องเที่ยว ให้กลับสู่แดนของตน ในเดือนสิบนี้ชาวบ้านจะนำห่อข้าวสาก(ข้าวเปลือกเหนียวมาคั่ว เพื่อให้ข้าวเหนียวแตกออกเป็นสีข้าว แล้วคลุกน้ำตาลและมะพร้าว)ไปวางไว้บริเวณวัดพร้อมจุดเทียนและบอกให้ญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้ว มารับอาหารและผลบุญที่อุทิศให้

- **เดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา** จัดทำในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ เป็นการทำบุญที่สืบเนื่องมาจากบุญเข้าพรรษาในเดือนแปด ที่พระภิกษุสามเณรได้เข้าพรรษาเป็นเวลานานถึง ๓ เดือน ดังนั้น ในวันที่ครบกำหนด พระภิกษุสามเณรเหล่านั้นจะมารวมกันทำพิธีออกวัสสาปวารณา วันนี้เป็นวันที่ภิกษุสามเณรมีโอกาสมาชุมนุมกันอย่างพร้อมเพรียงกันที่วัด ชาวบ้านถือว่าเป็นวันสำคัญและเป็นระยะที่ชาวบ้านหมดภาระในการทำนาไร่ อากาศในช่วงนี้จะเย็นสบายจึงถือโอกาสมาร่วมกันทำบุญ มีการตักบาตรถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุ สามเณร มีการกวนข้าวทิพย์ถวาย รับประทานสวดมนต์ฟังเทศน์และถวายผ้าจำนำพรรษา ตอนค่ำจะมีการจุดประทีปโคมไฟในบริเวณวัด

และหน้าบ้าน บางท้องถิ่นอยู่ใกล้บริเวณแม่น้ำจะมีการไหลเรือไฟ (ล่องเฮือไฟ) เพื่อเป็นการบูชาคารวะแม่คงคา บางแห่งมีการแข่งเรือยาวเพื่อความสนุกสนานและสามัคคีร่วมกันในงานอีกด้วย

- **เดือนสิบสอง บุญกฐิน** เป็นการถวายผ้าจีวรแด่พระสงฆ์ที่จำพรรษาครบ ๓ เดือน งานบุญนี้มีระยะเวลาทำตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ จนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ มูลเหตุที่มีการทำบุญกฐินนั้น มีเรื่องเล่าว่า มีพระภิกษุจำนวนหนึ่งได้เดินทางไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ระหว่างการเดินทางนั้นยังเป็นช่วงหน้าฝน และระยะทางไกลจึงทำให้ผ้าจีวรของพระภิกษุเหล่านั้นเปียกน้ำเปรอะเปื้อนโคลน ไม่สามารถหาผ้าผืนเปลี่ยนได้ พระพุทธเจ้าได้เห็นถึงความยากลำบากนั้น จึงมีพุทธบัญญัติให้ภิกษุแสวงหาผ้าและรับผ้ากฐินได้ เป็นเวลาหนึ่งเดือน หลังออกพรรษา ชาวบ้านจึงได้จัดผ้าจีวรนำมาถวายพระภิกษุในช่วงเวลาดังกล่าว จนกลายเป็นประเพณีทำบุญกฐินมาจวบจนปัจจุบัน ก่อนการทำกฐินเจ้าภาพจะต้องจองวัดและกำหนดวันทอดกฐินล่วงหน้า เตรียมผ้าไตรจีวรพร้อมอัฐบริวารและเครื่องไทยทาน มีการบอกบุญแก่ญาติมิตร ตอนเช้าในพิธีจะแห่ขบวนกฐินเพื่อนำไปทอดที่วัด และแห่กฐินเวียนประทักษิณรอบอุโบสถ ๓ รอบ จึงทำพิธีถวายผ้ากฐินจากปุยมั้ยจนสามารถนำไปทอดให้เสร็จภายใน ๒๔ ชั่วโมงนับแต่เวลาเริ่มทำเชื่อว่าจะได้บุญมากกว่าอย่างอื่น

**ครอง ๑๔** คือ แนวทางหรือข้อวัตรที่ประชาชนทั่วไปตลอดจนผู้มีหน้าที่ปกครองบ้านเมืองพึงปฏิบัติ ๑๔ ข้อ เป็นจารีตประเพณีและทำนองคลองธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของบ้านเมือง ซึ่งอาจสรุปได้ ๓ ประการ คือ สำหรับพระมหากษัตริย์และผู้ปกครองบ้านเมืองพึงปฏิบัติ สำหรับพระสงฆ์องค์เจ้า และสำหรับบุคคลธรรมดาสามัญพึงปฏิบัติในส่วนที่ชาวบ้านถือปฏิบัติต่อตัวเองและชาวบ้าน มีดังนี้

๑) เมื่อได้ข่าวใหม่หรือผลหมากรากไม้ ให้บริจาคแก่ผู้มีศีลแล้วตนเองจึงบริโภคและให้ญาติ

พี่น้องด้วยกัน

๒) อย่ามีความโลภ อย่าใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย อย่ากล่าวคำหยาบ

๓) ให้ทำศาลพระภูมิไว้บริเวณบ้านของตนเองเพื่อบูชา

๔) ให้ล้างเท้าก่อนขึ้นบ้าน

๕) เมื่อถึงวัน ๗, ๘ ค่ำ ๑๔, ๑๕ ค่ำ ให้สมมาก่อนเส้า สมมาแม่ขึ้นบันได สมมาผักตุงเหียน

๖) ให้ล้างเท้าก่อนนอนเวลากลางคืน

๗) ถึงวันศีลให้เอาดอกไม้ รูปเทียน สมมาผัว และให้เอารูปเทียนถวายพระ

๘) ถึงวันศีลดับ ศีลเพ็ง (แรม ๑๔ ค่ำ, ขึ้น ๑๕ ค่ำ) ให้นิมนต์พระมาสดมภ์บ้านหรือใส่บาตร

๙) เมื่อพระภิกษุเข้าปริวาสกรรม ให้มีขันข้าวตอก ดอกไม้ รูปเทียน เครื่องอัฐบริวารไป

ถวายพระ

๑๐) เมื่อเห็นพระภิกษุเดินผ่านให้นั่งลงแล้วยกมือไหว้ แล้วค่อยเจรจา

๑๑) อย่าเหยียบเงาพระภิกษุ ผู้ถือศีลบริสุทธิ์ (อย่าหมิ่นประมาทพระ)

๑๒) อย่าเอาอาหารที่กินแล้วไปให้พระภิกษุ รวมถึงสามเณรด้วย

๑๓) อย่าเสพเมถุนในวันศีล วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา

๑๔) เมื่อมีพระมาบิณฑบาตอย่าให้พระคอย เวลาใส่บาตรอย่าให้มือแตะบาตร ภิกษุหรือ

สามเณรห้ามใส่รองเท้า ห้ามกางร่ม ห้ามเอาผ้าปิดหัวเวลาใส่บาตร

๒) ศิลปะการแสดงและดนตรีพื้นบ้าน

- โปงลางและพินแค้น: เนื่องจากกาฬสินธุ์เป็นเมืองแห่งโปงลาง ในตำบลหลุบจึงมีกลุ่มเยาวชนและผู้สูงอายุที่สามารถบรรเลงดนตรีพื้นบ้านได้ดี มักใช้ในขบวนแห่หรืองานรื่นเริง

- การรำรำถวายมือ: ในงานบุญประเพณีสำคัญ มักมีการรวมกลุ่มแม่บ้านรำอ่อน ช้อยสวยงามตามจังหวะดนตรีอีสาน

## ๓) ภูมิปัญญาและศิลปหัตถกรรม

- การทอผ้าพื้นเมือง: มีการสืบทอดการทอผ้าห่ม ผ้ามัดหมี่ และผ้าสไบ สำหรับใช้เองในครัวเรือนและใช้ในงานพิธีกรรมทางศาสนา

- วัฒนธรรมการกิน: การแปรรูปปลาจากลำน้ำปาวและลำพาน เช่น "ปลาส้ม" และ "ปลาแห้ง" ซึ่งถือเป็นภูมิปัญญาการถนอมอาหารที่เป็นเอกลักษณ์

## ๑.๒ องค์กรและสถาบันเกษตรกร

## ๑) กลุ่มเกษตรกร/สถาบัน

ตารางที่ ๑๘ แสดงจำนวนและสมาชิกสถาบันเกษตรกร

หมู่ที่	กลุ่มส่งเสริมอาชีพ		กลุ่มแม่บ้าน		กลุ่มยุวเกษตรกร		วิสาหกิจชุมชน		สหกรณ์		กลุ่มเกษตรกร	
	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)	แห่ง	สมาชิก (ราย)	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)
๑	-	-	-	-	-	-	๑	๕๐	-	-	-	-
๒	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๓	-	-	-	-	-	-	๑	๓๐	-	-	-	-
๔	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๕	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๖	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๗	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๘	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๙	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๑๐	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๑๒	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๑๓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๑๔	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๑๕	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๑๖	-	-	-	-	-	-	๑	๗	-	-	-	-
รวม	-	-	-	-	-	-	๓	๘๗	-	-	-	-

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองกาฬสินธุ์, พ.ศ. ๒๕๖๙

ตารางที่ ๑๙ แสดงจำนวนผลิตภัณฑ์ที่ลงทะเบียน OTOP จำแนกตามผลิตภัณฑ์

ประเภทผลิตภัณฑ์	จำนวน
อาหาร	๑๒
เครื่องดื่ม	๒
ผ้า และเครื่องแต่งกาย	๘
ของใช้ / ของตกแต่ง / ของที่ระลึก	๕
สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร	๓
รวม	๓๐

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองกาฬสินธุ์, พ.ศ.๒๕๖๙

ตารางที่ ๒๐ แสดงข้อมูลกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ชื่อกลุ่ม	ที่อยู่		จำนวนสมาชิก
	หมู่ที่	ตำบล	
กลุ่มเลี้ยงโคบ้านคอนเรียบหมู่ที่ ๑ ต.หลุบ	๑	หลุบ	๕๐
กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตรศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนต.หลุบ	๓	หลุบ	๓๐
กลุ่มผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรบ้านโต้น ตำบลหลุบ	๑๖	หลุบ	๗

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองกาฬสินธุ์, พ.ศ. ๒๕๖๙

## ๒) ศูนย์เรียนรู้และเครือข่าย

ตารางที่ ๒๑ แสดงจำนวนแหล่ง/ศูนย์เรียนรู้และบริการด้านการเกษตร

หมู่ที่	ศพก.	ศพก. เครือข่าย	ศจช.	ศดปช.	ศบกด.	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง			ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี ด้านการพัฒนาที่ดิน
						กษ.	ปศุสัตว์	ปฏิรูป	
๓		๑	๑	๑					
รวม		๑	๑	๑					

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองกาฬสินธุ์, พ.ศ. ๒๕๖๙

## (๑) อาสาสมัครเกษตร

ตารางที่ ๒๒ แสดงจำนวนอาสาสมัครเกษตร

หมู่ที่	หน่วยงาน /อาสาสมัครเกษตร (ราย)								
	อาสาสมัคร ฝนหลวง	ครูบัญชี อาสา	ประมง อาสา	อาสา ปศุสัตว์	หมอดิน อาสา	เกษตร หมู่บ้าน	สหกรณ์	เศรษฐกิจ การเกษตร	อาสาสมัคร ปฏิรูปที่ดิน
๑	-	๑	๑	๑	๑	๑	๑	-	๑
๒	-	-	-	-	๑	๑	-	-	-
๓	-	๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑	-
๔	-	-	-	-	๑	๑	-	-	-
๕	-	-	๑	-	๑	๑	-	-	-
๖	-	๑	-	๑	๑	๑	-	-	๑
๗	-	-	๑	๑	๑	๑	๑	-	-
๘	-	-	-	-	๑	๑	-	-	-
๙	๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๑๐	-	-	๑	-	๑	๑	-	-	-
๑๑	-	-	-	-	๑	๑	-	-	-
๑๒	-	-	-	-	๑	๑	-	-	-
๑๓	-	-	-	-	๑	๑	-	-	-
๑๔	-	๑	๑	๑	๑	๑	๑	-	๑
๑๕	-	-	-	-	๑	๑	-	-	-
๑๖	-	-	๑	๑	๑	๑	-	-	-
<b>รวม</b>	<b>๑</b>	<b>๕</b>	<b>๙</b>	<b>๘</b>	<b>๑๖</b>	<b>๑๖</b>	<b>๖</b>	<b>๒</b>	<b>๕</b>

หมายเหตุ : อาสาเกษตรบางรายทำหน้าที่อาสามากกว่า ๑ หมู่ที่

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ / สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดกาฬสินธุ์, พ.ศ. ๒๕๖๙

## (๒) ประชาชนชาวบ้าน

ตำบลหลุบ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ มีประชาชนชาวบ้านภายใต้โครงการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งการดำเนินการโครงการได้คัดเลือกประชาชนชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามวิถีของประชาชนแต่ละคน จำนวน ๑ คน

## ตารางที่ ๒๓ แสดงข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน

หมู่ที่	จำนวน (ราย)	องค์ความรู้ด้าน
๓	๑	ด้านการผลิตข้าว
รวม	๑	

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองกาฬสินธุ์, พ.ศ. ๒๕๖๙

## (๓) ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

## ตารางที่ ๒๔ แสดงข้อมูลศูนย์หลักและศูนย์เครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ที่	ชื่อศูนย์ (ลำดับที่ ๑ ศูนย์หลัก ลำดับถัดไป ศูนย์เครือข่าย)	ประเภท/กิจกรรมหลัก	ที่ตั้งศูนย์	
			หมู่	ตำบล
๑	กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตรศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนต.หลุบ	ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	๓	หลุบ

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองกาฬสินธุ์, พ.ศ. ๒๕๖๙

## (๔) กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่

มีกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ จำนวน ๑ กลุ่ม ดังตารางต่อไปนี้

## ตารางที่ ๒๕ แสดงข้อมูลกลุ่มแปลงใหญ่

ที่	หมู่ที่	ชื่อกกลุ่มแปลงใหญ่	ชนิดพืช	จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวน พื้นที่ (ไร่)
๑	๓	กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าว ชุมชนต.หลุบ	ข้าว	๓๐	๕๐๐

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองกาฬสินธุ์, พ.ศ. ๒๕๖๙

**บทที่ ๒**  
**การวิเคราะห์สถานการณ์การเกษตรของตำบลหลุบ**  
**อำเภอเมืองกาฬสินธุ์**

**๑. ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์พื้นที่ของตำบล**

**สินค้าเกษตรที่สำคัญ ชนิดสินค้าข้าว**

๑.๑ แหล่งน้ำหลัก

[ ] น้ำฝน [x]ชลประทาน [ ] บ่อน้ำบาดาล [ ] แหล่งน้ำธรรมชาติอื่น ๆ (ระบุ).....

๑.๒ พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสม

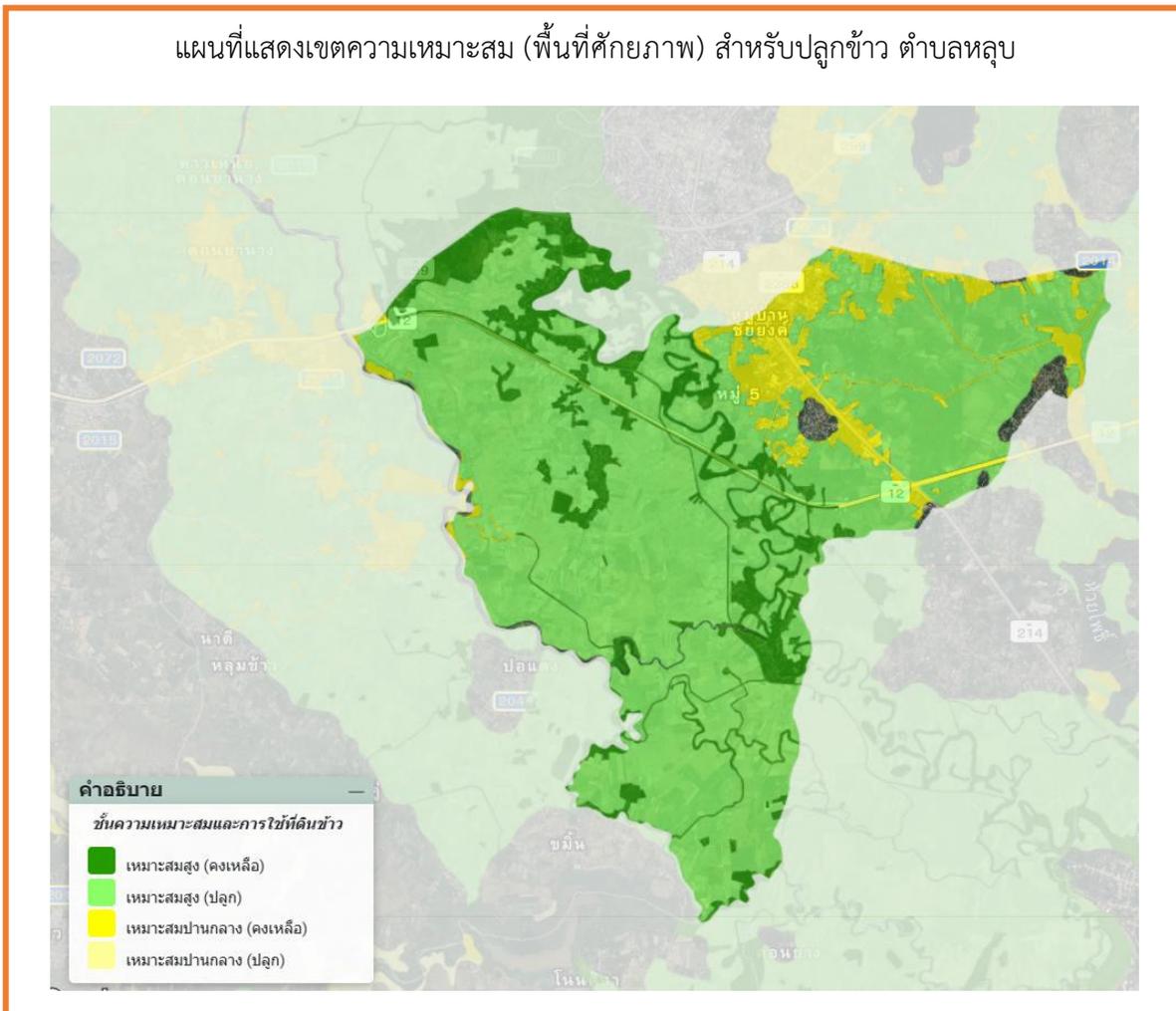
๑) เขตความเหมาะสม

**ตารางที่ ๒๖ แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าว**

หมู่ที่	พื้นที่ระดับความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว (ไร่)				
	เหมาะสมมาก (S๑)	เหมาะสมปานกลาง (S๒)	เหมาะสมน้อย (S๓)	ไม่เหมาะสม (N)	รวมพื้นที่ทั้งหมด
รวมตำบลหลุบ	๒๓,๕๙๗	๒,๑๗๑	-	-	๒๕,๗๖๘
หมู่ที่ ๑	๑,๕๐๖	๕๘๗	-	-	๒,๐๙๓
หมู่ที่ ๒	๒๘๕	-	-	-	๒๘๕
หมู่ที่ ๓	๓,๒๑๐	๔๕๐	-	-	๓,๖๖๐
หมู่ที่ ๔	๑๑๓	๕๖	-	-	๑๖๙
หมู่ที่ ๕	๓๖๐	๑๒๐	-	-	๔๘๐
หมู่ที่ ๖	๙๙๔	๘๓	-	-	๑,๐๗๗
หมู่ที่ ๗	๑,๓๕๐	๓๐	-	-	๑,๓๘๐
หมู่ที่ ๘	๗๘๐	๒๕๐	-	-	๑,๐๓๐
หมู่ที่ ๙	๔,๒๒๐	-	-	-	๔,๒๒๐
หมู่ที่ ๑๐	๒,๐๕๕	-	-	-	๒,๐๕๕
หมู่ที่ ๑๑	๙๕๐	๓๘๒	-	-	๑,๓๓๒
หมู่ที่ ๑๒	๑๘๔	๕๒	-	-	๒๓๖
หมู่ที่ ๑๓	๔๒	๑๕	-	-	๕๗
หมู่ที่ ๑๔	๓,๐๔๕	-	-	-	๓,๐๔๕
หมู่ที่ ๑๕	๒๒๐	๘๗	-	-	๓๐๗
หมู่ที่ ๑๖	๖๕๕	๕๙	-	-	๗๑๔

ที่มา: <https://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ.๒๕๖๙

แผนที่แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าว ตำบลหลุบ



ภาพที่ ๔ แผนที่แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าว  
(ที่มา : <https://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ.๒๕๖๙)

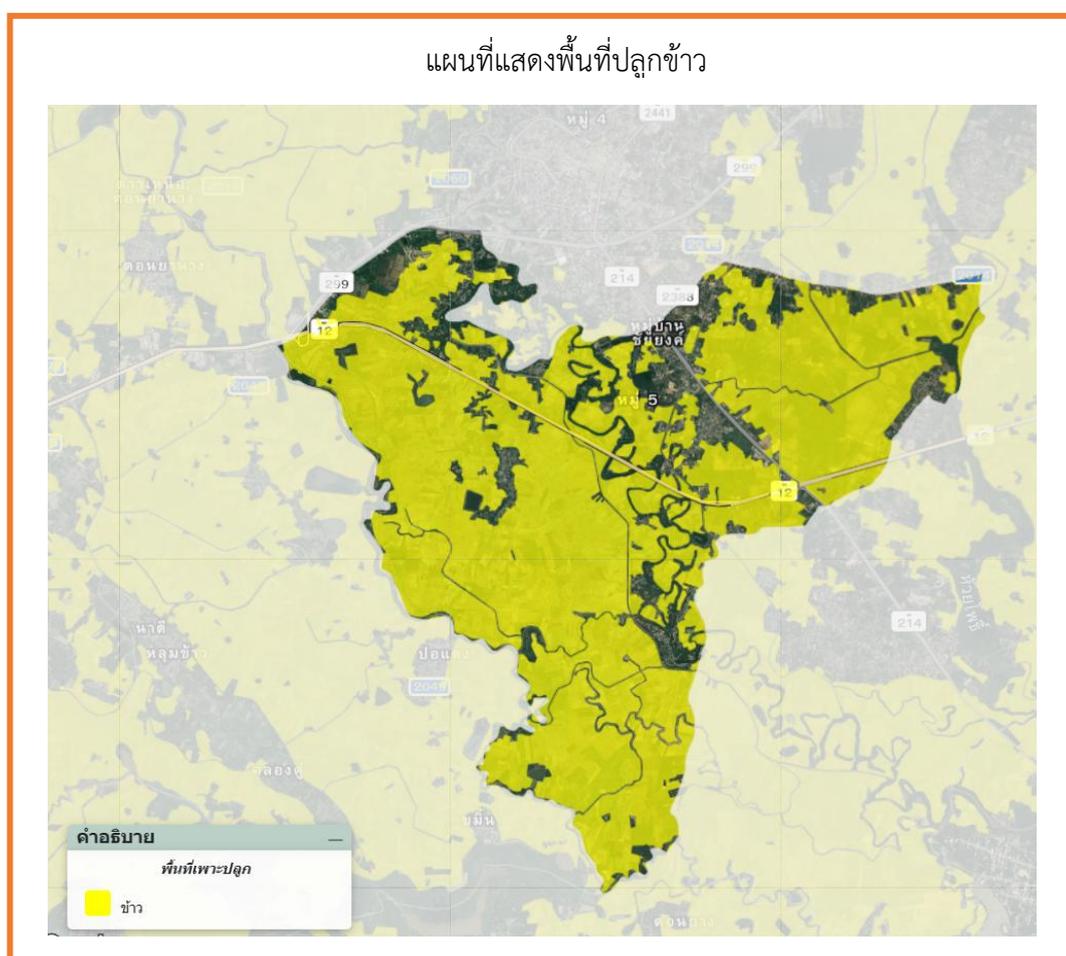
๒) พื้นที่ปลูกข้าว

ตารางที่ ๒๗ แสดงครัวเรือนเกษตรกร พื้นที่ปลูก และผลผลิตข้าว

หมู่ที่	ครัวเรือนเกษตรกร	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (ตัน)
หมู่ที่ ๑	๑๘๐	๑,๕๖๕	๑,๕๖๕	๖๕๗.๓๐	๐.๔๒
หมู่ที่ ๒	๑๔๐	๒๘๕	๒๘๕	๑๑๙.๗๐	๐.๔๒
หมู่ที่ ๓	๒๕๐	๓,๒๑๐	๓,๒๑๐	๑๓๔๘.๒๐	๐.๔๒
หมู่ที่ ๔	๑๒๐	๑๑๓	๑๑๓	๔๗.๔๖	๐.๔๒
หมู่ที่ ๕	๑๖๕	๓๖๐	๓๖๐	๑๕๑.๒๐	๐.๔๒
หมู่ที่ ๖	๒๑๐	๙๙๔	๙๙๔	๔๑๗.๔๘	๐.๔๒
หมู่ที่ ๗	๒๗๕	๑,๓๕๐	๑,๓๕๐	๕๖๗.๐๐	๐.๔๒
หมู่ที่ ๘	๑๔๕	๗๘๐	๗๘๐	๓๒๗.๖๐	๐.๔๒

หมู่ที่ ๙	๓๑๐	๔,๒๒๐	๔,๒๒๐	๑๗๗๒.๔๐	๐.๔๒
หมู่ที่ ๑๐	๑๙๕	๒,๐๕๕	๒,๐๕๕	๘๖๓.๑๐	๐.๔๒
หมู่ที่ ๑๑	๑๓๕	๙๕๐	๙๕๐	๓๙๙.๐๐	๐.๔๒
หมู่ที่ ๑๒	๑๑๐	๑๘๔	๑๘๔	๗๗.๒๘	๐.๔๒
หมู่ที่ ๑๓	๗๐	๔๒	๔๒	๑๗.๖๔	๐.๔๒
หมู่ที่ ๑๔	๒๖๐	๓,๐๔๕	๓,๐๔๕	๑๒๗๘.๙๐	๐.๔๒
หมู่ที่ ๑๕	๑๒๕	๒๒๐	๒๒๐	๙๒.๔๐	๐.๔๒
หมู่ที่ ๑๖	๑๘๐	๖๕๕	๖๕๕	๒๗๕.๑๐	๐.๔๒
<b>รวม</b>	<b>๒,๖๙๐</b>	<b>๒๐,๐๒๘</b>	<b>๒๐,๐๒๘</b>	<b>๘๔๑๑.๗๖</b>	<b>๐.๔๒</b>

ที่มา : <https://farmer.doae.go.th/report> พ.ศ. ๒๕๖๙



ภาพที่ ๕ แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกข้าว (พื้นที่ปลูกจริง)  
 (ที่มา : <https://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ.๒๕๖๙)

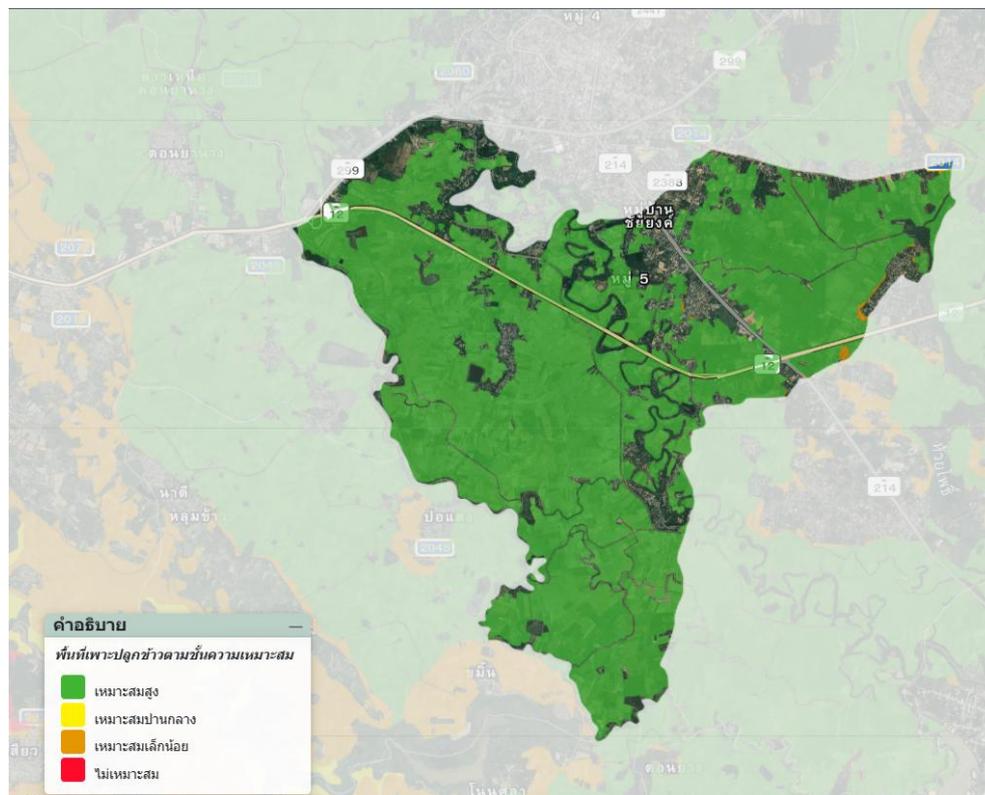
## (๓) พื้นที่ปลูกข้าวตามระดับชั้นความเหมาะสม

## ตารางที่ ๒๘ แสดงพื้นที่ปลูกข้าวตามระดับชั้นความเหมาะสม

หมู่ที่	พื้นที่ปลูกตามระดับความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว (ไร่)				
	เหมาะสมมาก (S1)	เหมาะสมปานกลาง (S2)	เหมาะสมน้อย (S3)	ไม่เหมาะสม (N)	รวมพื้นที่ทั้งหมด
รวมตำบลหุบก	๑๙,๙๖๙	-	๕๙	-	๒๐,๐๒๘
หมู่ที่ ๑	๑,๕๐๖	-	๕๙	-	๑,๕๖๕
หมู่ที่ ๒	๒๘๕	-	-	-	๒๘๕
หมู่ที่ ๓	๓,๒๑๐	-	-	-	๓,๒๑๐
หมู่ที่ ๔	๑๑๓	-	-	-	๑๑๓
หมู่ที่ ๕	๓๖๐	-	-	-	๓๖๐
หมู่ที่ ๖	๙๙๔	-	-	-	๙๙๔
หมู่ที่ ๗	๑,๓๕๐	-	-	-	๑,๓๕๐
หมู่ที่ ๘	๗๘๐	-	-	-	๗๘๐
หมู่ที่ ๙	๔,๒๒๐	-	-	-	๔,๒๒๐
หมู่ที่ ๑๐	๒,๐๕๕	-	-	-	๒,๐๕๕
หมู่ที่ ๑๑	๙๕๐	-	-	-	๙๕๐
หมู่ที่ ๑๒	๑๘๔	-	-	-	๑๘๔
หมู่ที่ ๑๓	๔๒	-	-	-	๔๒
หมู่ที่ ๑๔	๓,๐๔๕	-	-	-	๓,๐๔๕
หมู่ที่ ๑๕	๒๒๐	-	-	-	๒๒๐
หมู่ที่ ๑๖	๖๕๕	-	๕๙	-	๖๕๕

ที่มา: <https://farmer.doae.go.th/report> พ.ศ. ๒๕๖๙

แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกข้าวตามระดับชั้นความเหมาะสม ตำบลหลุบ



ภาพที่ ๖ แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกข้าวตามระดับชั้นความเหมาะสม  
(ที่มา : <https://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ.๒๕๖๙)

๑.๓ สถานการณ์ใช้เทคโนโลยีการผลิต (เป็นเทคโนโลยีการผลิตที่ใช้ในตำบล/อำเภอ)

- (๑) การใช้พันธุ์ดี ใช้พันธุ์ที่ให้ผลผลิตดี ทนทานโรค
  - (๒) การเตรียมดิน มีการใช้เครื่องจักรกล
  - (๓) การปลูก มีการใช้เครื่องจักรกล
  - (๔) ระบบการให้น้ำ ปกติการผลิตอาศัยน้ำฝนเพียงอย่างเดียว และมีแหล่งน้ำขนาดเล็กในไร่นาเข้ามาช่วย ก่อให้มีการผลิตพืชตลอดทั้งปีในเกษตรกรบางราย
  - (๕) การดูแลรักษา เน้นการใช้สารชีวภัณฑ์ ลดการใช้สารเคมี
  - (๖) การใส่ปุ๋ย มีการนำเอาปุ๋ยเคมีและปุ๋ยอินทรีย์เข้ามาช่วยในการเพิ่มผลผลิต
  - (๗) การเก็บเกี่ยว ส่วนใหญ่ใช้แรงงานคนเกี่ยวเพื่อให้เกิดรายได้ในชุมชน และมีการใช้รถเกี่ยวบ้าง
  - (๘) การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ข้าวมีการตากเพื่อลดความชื้น
  - (๙) การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรู มีการใช้สารชีวภัณฑ์เพิ่มขึ้น

## ๑.๔ ปฏิทินการเพาะปลูก

เกษตรกรในอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ มีการปลูก...ข้าว..... ดังนี้

ชื่อสินค้า	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
นาปี					←→	→				←	→	
นาปรัง	←→			←→							←→	

สัญลักษณ์



ช่วงฤดูปลูก

△ ปลูกสูงสุด



ช่วงฤดูเก็บเกี่ยว

▽ เก็บเกี่ยวสูงสุด

ภาพที่ ๗ แสดงปฏิทินการเพาะปลูก

## ๑.๕ ต้นทุนการผลิต

ตำบลหุบกะเทียม อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ มีต้นทุนการผลิตข้าวนาปีต่อไร่ โดยพื้นที่ในเขตชลประทานมีต้นทุนการผลิตข้าวนาปีต่อไร่ เป็นเงิน ๔,๑๕๐ บาท และพื้นที่นอกเขตชลประทานมีต้นทุนการผลิตข้าวนาปีต่อไร่ เป็นเงิน ๔,๒๐๐ บาท

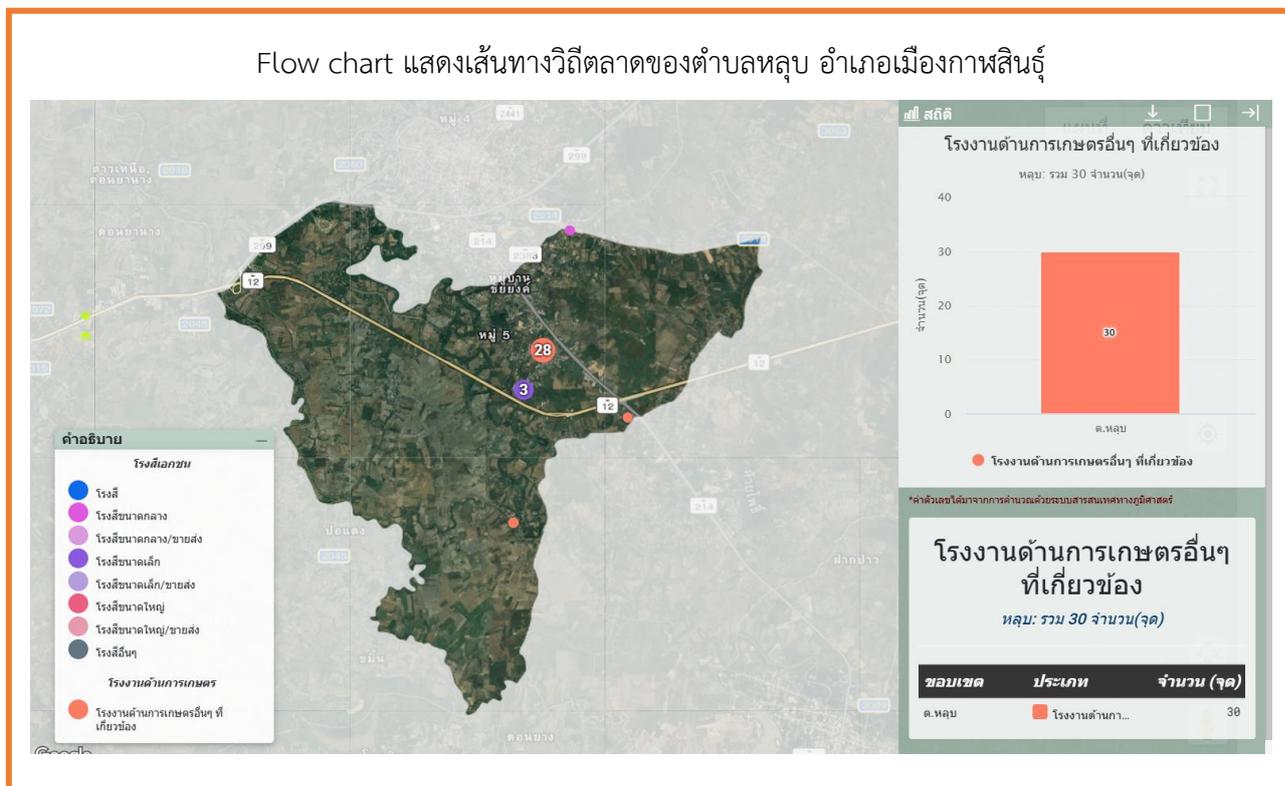
ตารางที่ ๒๙ แสดงต้นทุนการผลิตข้าวนาปี ปี ๒๕๖๙ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

รายการต้นทุน (บาท/ไร่)	ในเขตชลประทาน	นอกเขตชลประทาน
ค่าเมล็ดพันธุ์	๓๕๐	๓๕๐
ค่าเตรียมดิน	๗๐๐	๗๐๐
ค่าปุ๋ยเคมี	๑,๐๐๐	๑,๐๐๐
ค่าสารเคมีกำจัดแมลง/วัชพืช	๒๕๐	๓๐๐
ค่าปลูก ดำ หว่าน	๔๐๐	๔๐๐
ค่าจ้างรถเกี่ยวข้าว	๘๐๐	๘๐๐
ค่าขนข้าวลาน และฉาง	๔๐๐	๔๐๐
ค่าน้ำมันตัดหญ้า ฉีด พ่น	๒๕๐	๒๕๐
รวมต้นทุน (บาท/ไร่)	๔,๑๕๐	๔,๒๐๐

(ที่มา : การสัมภาษณ์เกษตรกร , พ.ศ. ๒๕๖๙)

๑.๖ สถานการณ์การตลาด/วิธีการตลาด

๑) วิธีการตลาด (เป็นวิถีตลาดที่เกิดขึ้นในตำบลหลุบ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์) มีโรงสีขนาดเล็กตามหมู่บ้าน หรือขายให้โรงสีขนาดใหญ่



ภาพที่ ๘ แสดงวิถีการตลาดข้าว ตำบลหลุบ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์

(ที่มา : <https://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ.๒๕๖๙)

๒) แหล่งรับซื้อผลผลิต/ โรงงานแปรรูป

ตำบลหลุบ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ มีแหล่งรับซื้อ รวม ๔ แห่ง (ที่ปรากฏข้อมูลพิกัดชัดเจนในพื้นที่ตำบลหลุบ)

- อยู่ในหมู่ที่ ๖ จำนวน ๑ แห่ง ได้แก่ บริษัท พันธุ์ทวี คอร์ปอเรชั่น จำกัด: ตั้งอยู่ที่เลขที่ ๑๙๓ หมู่ ๖ ต.หลุบ เป็นแหล่งรับซื้อและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว/พืชผลทางการเกษตรรายใหญ่

- อยู่ในหมู่ที่อื่นๆ (ไม่ระบุเลขหมู่ชัดเจนในที่อยู่ปัจจุบัน) จำนวน ๓ แห่ง ได้แก่ โรงสีสายเพชร & วิทยาค้าข้าว: ตั้งอยู่บนถนนปัทมานนถ์ ต.หลุบ เป็นโรงสีขนาดใหญ่ที่เปิดทำการ ๒๔ ชั่วโมง, โรงสีข้าวบุญคำพันธ์: ตั้งอยู่ในเขตบ้านหลุบ ต.หลุบ และโรงสีบุญไทยค้าข้าว (โดยบุญล้วน): ตั้งอยู่ที่เลขที่ ๒๑๔ ต.หลุบ ให้บริการรับซื้อและจำหน่ายข้าวสาร

๑.๗ เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าในพื้นที่

๑) เกษตรกร

มีเกษตรกรผู้ปลูกในตำบลหลุบ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จำนวน ๒,๖๙๐ ราย และมีเกษตรกรที่เป็นต้นแบบในพื้นที่ จำนวน ๑๐ ราย มีความรู้ ความชำนาญ องค์กรความรู้ในเทคโนโลยีการผลิต ที่มีความโดดเด่น ดังนี้

ตารางที่ ๓๐ แสดงเกษตรต้นแบบของสินค้าในพื้นที่

ที่	หมู่	ตำบล	ประเภท	องค์ความรู้โดดเด่น
๑	๓	หลุบ	ข้าว	การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองกาฬสินธุ์, พ.ศ.๒๕๖๙)

๒) องค์กรเกษตรกร ดังนี้

ตารางที่ ๓๑ แสดงองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าในพื้นที่

องค์กรเกษตรกร	จำนวน (แห่ง)	ชื่อกลุ่ม
ศพก.	๑	กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตรศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน. หลุบ
แปลงใหญ่	๑	กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตรศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน. หลุบ
วิสาหกิจชุมชน	๑	กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตรศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน. หลุบ

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองกาฬสินธุ์, พ.ศ.๒๕๖๙)

## ๒. การวิเคราะห์ Supply chain

ตารางที่ ๓๒ แสดงการวิเคราะห์ Supply chain ของสินค้า ข้าว ตำบลหลุบ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์

		ต้นทาง	กลางทาง	ปลายทาง
มิติพื้นที่	สถานการณ์ปัจจุบัน	พื้นที่ชลประทานเขื่อนลำปาว ครอบคลุมหลายตำบล ทำนาได้ปีละ ๒ ครั้ง	มีโรงสีขนาดใหญ่และลานรับซื้อกระจายตัวในพื้นที่ ต.หลุบ	ส่งออกขายโรงสีใหญ่ระดับจังหวัด และตลาดข้าวถุงในท้องถิ่น
	ปัญหา Pain point	ดินเริ่มเสื่อมสภาพจากการใช้สารเคมี, ปัญหาวัชพืชในนาข้าว	ค่าขนส่งผลผลิตจากแปลงนาไปโรงสีสูงในช่วงฤดูเก็บเกี่ยว	ช่องทางจำหน่ายยังพึ่งพาพ่อค้าคนกลางเป็นหลัก
	แนวทาง/App tech. ที่จะใช้แก้ปัญหา	ใช้โดรนเกษตรพ่นชีวภัณฑ์, ระบบ Agri-Map ปรับปรุงดิน	แอปฯ บริหารจัดการคิวรถขนส่ง และระบบอบลดความชื้น	แพลตฟอร์มตลาดออนไลน์ (E-commerce) และระบบ Traceability
มิติคน	สถานการณ์ปัจจุบัน	เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ แต่เริ่มมีการรวมกลุ่ม "แปลงใหญ่"	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเริ่มแปรรูปข้าว	มีกลุ่ม Young Smart Farmer เข้ามาช่วยทำการตลาดออนไลน์
	ปัญหา Pain point	ขาดแรงงานคนรุ่นใหม่, ต้นทุนค่าแรงสูง	ขาดทักษะด้านการจัดการมาตรฐานโรงงาน (GMP/HACCP)	ขาดทักษะการเล่าเรื่อง (Storytelling) เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า
	แนวทาง/App tech. ที่จะใช้แก้ปัญหา	อบรม Smart Farmer ใช้แอปฯ พยากรณ์อากาศ/ศัตรูพืช	ใช้ระบบบัญชีดิจิทัล บริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจ	การตลาดผ่าน Social Commerce (TikTok/Liveสด)
มิติสินค้า	สถานการณ์ปัจจุบัน	พันธุ์ข้าวหลักคือ ข้าวดอกมะลิ ๑๐๕ และ ข้าวเหนียว กข๖	มีการคัดเกรดข้าว และแปรรูปเป็นข้าวสารบรรจุถุง	จำหน่ายเป็นข้าวสารขาว และข้าวแปรรูปเพื่อสุขภาพ
	ปัญหา Pain point	เมล็ดพันธุ์ไม่บริสุทธิ์ มีข้าวดีด/ข้าวปนเยอะ	บรรจุภัณฑ์ (Packaging) ยังไม่ดึงดูด และเก็บได้ไม่นาน	ราคาสินค้าผันผวนตามกลไกตลาดโลก
	แนวทาง/App tech. ที่จะใช้แก้ปัญหา	เครื่องคัดแยกเมล็ดพันธุ์ด้วยสี (Color Sorter)	เทคโนโลยี Packaging สูญญากาศ ยืดอายุผลิตภัณฑ์	ระบบจองสินค้าล่วงหน้า (Pre-order) เพื่อประกันราคา

### บทที่ ๓

## บทสรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่

### ๑. แบบสรุปโครงการแบบย่อ (Project Brief) ของทุกโครงการ

ตารางที่ ๓๓ แสดงแบบสรุปโครงการแบบย่อ (Project Brief)

หัวข้อ	รายละเอียด
๑. ชื่อโครงการสำคัญ	โครงการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ตำบลหลุบ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์
๒. ชื่อแผนงาน	แผนงานสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรและยกระดับขีดความสามารถในการผลิตสินค้าเกษตร
๓. แนวทางการพัฒนา	การยกระดับเกษตรกรรายย่อยและการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม (BCG Model)
๔. หลักการและเหตุผล	พื้นที่ตำบลหลุบเป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญ แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์คุณภาพดี และมักใช้เมล็ดพันธุ์เดิมซ้ำๆ ทำให้ผลผลิตต่อไร่ต่ำและคุณภาพข้าวไม่ตรงตามความต้องการของตลาด การส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ในชุมชนจะช่วยลดต้นทุนและเพิ่มมูลค่าผลผลิตได้
๕. วัตถุประสงค์ของโครงการ	๑. เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้และทักษะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีไว้ใช้เองและจำหน่าย ๒. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและปริมาณผลผลิตข้าวในพื้นที่ตำบลหลุบ ๓. เพื่อจัดตั้ง/พัฒนาศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนให้มีความเข้มแข็ง
๖. ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย	๑. เกษตรกรอย่างน้อย ๕๐ ราย ได้รับการอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยี ๒. พื้นที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพไม่น้อยกว่า ๒๐๐ ไร่ ๓. อัตราผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้นอย่างน้อย ๑๐% จากเดิม
๗. พื้นที่เป้าหมาย	พื้นที่เกษตรกรรมในเขตตำบลหลุบ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์
๘. กิจกรรมหลัก	๑. อบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการคัดเลือกสายพันธุ์และการดูแลรักษา ๒. สนับสนุนปัจจัยการผลิต (เมล็ดพันธุ์คัด/หลัก และปุ๋ยบำรุงตามค่าวิเคราะห์ดิน) ๓. ติดตามตรวจประเมินคุณภาพแปลงนา (Seedling Inspection) ๔. กิจกรรมเชื่อมโยงการตลาดและบริหารจัดการหลังการเก็บเกี่ยว
๙. หน่วยงานดำเนินการ	องค์การบริหารส่วนตำบลหลุบ ร่วมกับ สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองกาฬสินธุ์
๑๐. ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ	๑ ตุลาคม ๒๕๖๘ – ๓๐ กันยายน ๒๕๖๙

๑๑. งบประมาณ	๒๐๐,๐๐๐ บาท (งบประมาณท้องถิ่น/งบพัฒนาจังหวัด/งบโครงการตามยุทธศาสตร์)
๑๒. ผลผลิต (Output)	<p>๑. เกษตรกรมีเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี (ความบริสุทธิ์สูง) สำหรับกระจายสู่ชุมชน</p> <p>๒. เครือข่ายผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลลุ่มที่เป็นรูปธรรม</p>
๑๓. ผลลัพธ์จากการดำเนินโครงการ (Outcome)	<p>๑. เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายเมล็ดพันธุ์ที่มีราคาสูงกว่าข้าวเปลือกทั่วไป</p> <p>๒. ชุมชนมีความมั่นคงทางด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว ไม่ต้องพึ่งพาจากภายนอกเพียงอย่างเดียว</p>

## ๒. สรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่

ตารางที่ ๓๔ แสดงสรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่

โครงการ (Project)	ปัจจัยขาเข้า (Input)	กิจกรรม/กระบวนการ (Activities)	ผลการดำเนินกิจกรรม			แหล่งงบประมาณ	ปีที่ ดำเนินการ
			ผลผลิต (Output) (เห็นผลทันทีหรือภายใน ๑ ปี)	ผลลัพธ์ (Outcome) (เห็นผลภายใน ๒ ปี)	ผลกระทบ (Impact) (เห็นผลภายใน ๓ - ๕ ปี)		
๑. ผลิตเมล็ดพันธุ์ ข้าว	เมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์ ขยาย, ปุ๋ยอินทรีย์	จัดตั้งโรงเรียน เกษตรกร, แปลง ผลิตเมล็ดพันธุ์ สะอาด	เกษตรกรมีเมล็ด พันธุ์ข้าวคุณภาพ ใช้เอง	ลดต้นทุนการซื้อ เมล็ดพันธุ์และเพิ่ม คุณภาพข้าว	ชุมชนพึ่งพาตนเองด้าน ปัจจัยการผลิตได้อย่าง ยั่งยืน	งบจังหวัด/งบกลุ่ม จังหวัด/กรม ส่งเสริมการเกษตร	๒๕๗๐
๒. ข้าวคุณภาพดี/ ปลอดภัย	ระบบตรวจรับรอง , ปัจจัยการผลิต GAP	อบรมมาตรฐาน GAP, ควบคุมการใช้ สารเคมี	พื้นที่นาข้าวได้รับ ใบรับรอง มาตรฐาน GAP	ข้าวมีราคาสูงขึ้น และเป็นที่ต้องการ ของตลาด	ยกระดับข้าวเมือง กาฬสินธุ์สู่ตลาดพรีเมียม	งบจังหวัด/งบกลุ่ม จังหวัด/กรม ส่งเสริมการเกษตร	๒๕๗๐
๓. เพิ่ม ประสิทธิภาพการ ผลิตข้าว	เทคโนโลยีเกษตร แม่นยำ, ปุ๋ยสั่งตัด	สาธิตการใช้โดรนพ่น สารชีวภัณฑ์, วิเคราะห์ดิน	ผลผลิตต่อไร่ เพิ่มขึ้นอย่างน้อย ร้อยละ ๑๐	เกษตรกรมีกำไร สุทธิเพิ่มขึ้นจาก ต้นทุนที่ลดลง	เกษตรกรมีความมั่นคง ทางการเงินและลด หนี้สิน	งบจังหวัด/งบกลุ่ม จังหวัด/กรม ส่งเสริมการเกษตร	๒๕๗๐
๔. ส่งเสริม อินทรีย์	ปัจจัยผลิต อินทรีย์, ระบบ การตรวจรับรอง	อบรมการทำนา อินทรีย์, จัดทำระบบ PGS	พื้นที่ได้รับรอง มาตรฐานเกษตร อินทรีย์	ดินฟื้นตัวและไม่มี สารพิษตกค้างใน ผลผลิต	สภาพแวดล้อมในชุมชน ดีขึ้นและสร้างแบรนด์ ข้าวอินทรีย์	งบจังหวัด/งบกลุ่ม จังหวัด/กรม ส่งเสริมการเกษตร	๒๕๗๐
๕. เกษตรกร ต้นแบบ (ไร่นา สวนผสม)	พันธุ์พืช หลากหลาย, พันธุ์ ปลา/สัตว์	พัฒนาแปลงต้นแบบ ๑ ไร่แก้งน, วาง แผนผังฟาร์ม	เกิดศูนย์เรียนรู้ เกษตรทฤษฎีใหม่ ในตำบล	เกษตรกรมีอาหาร บริโภคลดรายจ่าย เพิ่มรายได้	เกิดภูมิคุ้มกันในการ ดำรงชีวิตตามหลัก พอเพียง	งบจังหวัด/งบกลุ่ม จังหวัด/กรม ส่งเสริมการเกษตร	๒๕๗๐
๖. ปรับปรุงดิน ด้วยอินทรีย์วัตถุ	ปุ๋ยหมัก, ปุ๋ยคอก, สารปรับปรุงดิน	สาธิตการผลิตปุ๋ย หมัก, การตรวจ วิเคราะห์ดิน	ดินมีค่า อินทรีย์วัตถุ (OM) สูงขึ้น	พืชเจริญเติบโตได้ดี แม้ในช่วงอากาศ แปรปรวน	ความอุดมสมบูรณ์ของ ทรัพยากรดินฟื้น คืนกลับมา	งบจังหวัด/งบกลุ่ม จังหวัด/กรม ส่งเสริมการเกษตร	๒๕๗๐

๗. ส่งเสริมการ หยุดเผา	เครื่องอัดฟาง, จุลินทรีย์ย่อย สลาย	รณรงค์ไกลบแทน การเผา, นำฟางไป ทำประโยชน์	จำนวนจุด Hotspot ในพื้นที่ เกษตรลดลง	ลดมลพิษ PM ๒.๕ และดินไม่สูญเสีย ธาตุอาหาร	อากาศสะอาดและ สิ่งแวดล้อมดีขึ้นอย่าง ยั่งยืน	งบจังหวัด/งบกลุ่ม จังหวัด/กรม ส่งเสริมการเกษตร	๒๕๗๐
๘. ปุ๋ยพืชสดและ ไกลบตอซัง	เมล็ดพันธุ์ปอเทือง , รถไถชุมชน	ปลูกปอเทืองหลังนา, ไกลบในช่วงที่ เหมาะสม	โครงสร้างดินร่วน ซุยและมีไนโตรเจน เพิ่มขึ้น	ลดการใช้ปุ๋ยยูเรียใน ฤดูกาลถัดไปร้อยละ ๒๐	ต้นทุนการผลิตลดลงใน ระยะยาวอย่างมั่นคง	งบจังหวัด/งบกลุ่ม จังหวัด/กรม ส่งเสริมการเกษตร	๒๕๗๐
๙. ผลิตและใช้สาร ชีวภัณฑ์	หัวเชื้อชีวภัณฑ์, อุปกรณ์ขยายเชื้อ	อบรมการขยายเชื้อ ไตรโคเดอร์มา/บิว เวอเรีย	เกษตรกรมีสารชีว ภัณฑ์คุณภาพไว้ใช้ เอง	ลดการใช้สารเคมี กำจัดศัตรูพืชอย่าง ชัดเจน	ความหลากหลายทาง ชีวภาพในไร่นากลับมา สมดุล	งบจังหวัด/งบกลุ่ม จังหวัด/กรม ส่งเสริมการเกษตร	๒๕๗๐

## บรรณานุกรม

กรมการปกครอง. ๒๕๖๗. ระบบสถิติทางการทะเบียน. แหล่งที่มา :

[https://stat.bora.dopa.go.th/new\\_stat/webPage/statByYear.php](https://stat.bora.dopa.go.th/new_stat/webPage/statByYear.php)

กรมพัฒนาที่ดิน. ๒๕๖๙. แผนที่ชุดดิน แหล่งที่มา : <https://dinonline.ddd.go.th/>

กรมส่งเสริมสหกรณ์. ๒๕๖๙. ทำเนียบกลุ่มเกษตรกร. แหล่งที่มา :

[https://itc.office.cpd.go.th/content\\_page/item/๒๖๔-iinfo-directory-farmers.html](https://itc.office.cpd.go.th/content_page/item/๒๖๔-iinfo-directory-farmers.html)

กรมส่งเสริมสหกรณ์. ๒๕๖๙. ทำเนียบสหกรณ์. แหล่งที่มา :

[https://itc.office.cpd.go.th/content\\_page/item/๒๖๐-info-cooperative-directory.html](https://itc.office.cpd.go.th/content_page/item/๒๖๐-info-cooperative-directory.html)

กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. (๒๕๖๘). ระบบฐานข้อมูลบ่อบาดาล (GisWeb). กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

คณะกรรมการบริหารงานอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ งานสำนักงานอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์.

**แผนพัฒนาอำเภอ ๔ ปี พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๕๖๔ (ฉบับทบทวนปี พ.ศ. ๒๕๖๑) อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์.**

ระบบ Agri-Map Online. ๒๕๖๙. แผนที่ทางการเกษตร แหล่งที่มา : <http://agri-map-online.moac.go.th/>

ระบบ Weather Spark. ๒๕๖๙. สภาพอากาศตลอดปีทุกแห่งบนโลก. แหล่งที่มา :

<https://th.weatherspark.com/>

ศูนย์อุตุนิยมวิทยาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. ๒๕๖๙. แผนภูมิแสดงปริมาณฝนตกและค่าอุณหภูมิของจังหวัดกาฬสินธุ์. แหล่งที่มา :

[http://www.khonkaen.tmd.go.th/climate๒๕๖๓/txtn\\_๓๐year\\_neupper\\_ext/kalasin\\_ext.jpg](http://www.khonkaen.tmd.go.th/climate๒๕๖๓/txtn_๓๐year_neupper_ext/kalasin_ext.jpg)

สำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์. แผนพัฒนาจังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐. แหล่งที่มา :

<https://www.kalasin-pao.go.th/>

สำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม. ๒๕๖๑. แผนที่เครือข่ายคมนาคมรายจังหวัด. แหล่งที่มา :

<https://giportal.mot.go.th/tools/sharing/rest/content/items/ff๘๑๐๐๙๕๓bb๔๕๔๓๐๙๔๗b๗๑๓f๘ad๒๑๗๙/data>

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองกาฬสินธุ์. ๒๕๖๙. สรุปรายงานยอดผลิตภัณฑ์ OTOP อำเภอเมืองกาฬสินธุ์. แหล่งที่มา : <https://district.cdd.go.th/muang-kalasin/services/summary-report-otop-อำเภอเมืองกาฬสินธุ์/>

สำนักงานชลประทานที่ ๖. พ.ศ.๒๕๖๙. <http://rio๖.rid.go.th/> โครงการชลประทานขนาดเล็ก

สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดกาฬสินธุ์. (๒๕๖๘). สรุปสถิติทรัพยากรน้ำและแหล่งน้ำบาดาลรายอำเภอ.